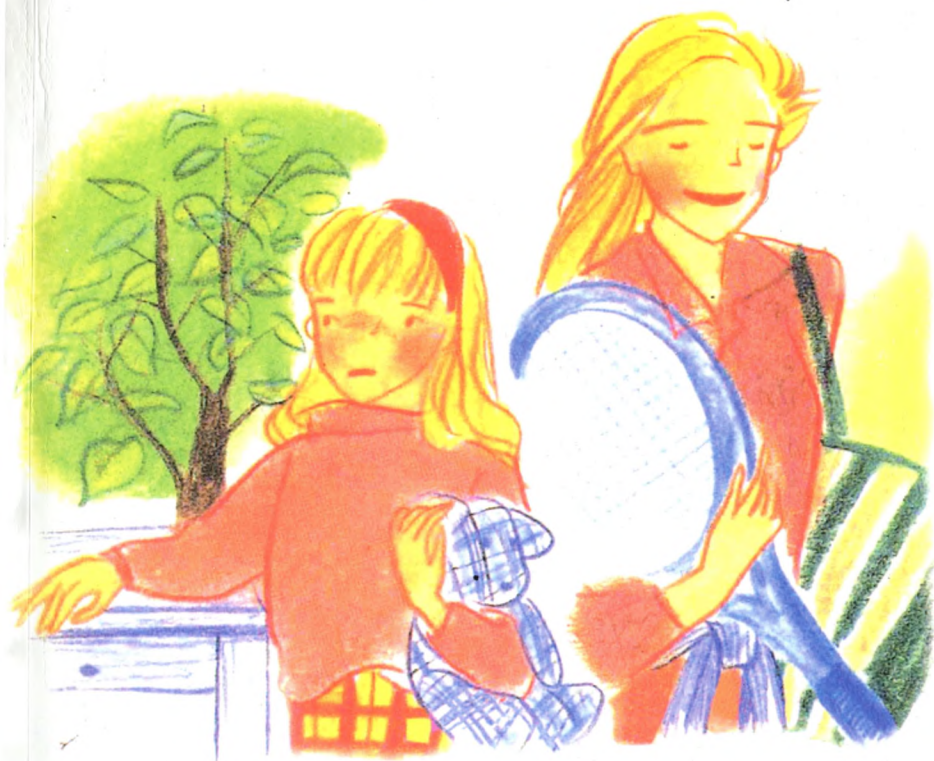

Tadashi Tsujii

Phùng Thu dịch

Con lã của bẩu

Giải đáp những thắc mắc và lo lắng
của cha mẹ khi nuôi dạy con

LB NHÀ XUẤT BẢN
LAO ĐỘNG

Về tác giả

Tadashi Tsujii là người thành lập thư viện đồ chơi đầu tiên của Nhật Bản tại Osaka, đồng thời là giảng viên của trường Đại học Giáo dục Osaka và Đại học nữ sinh, Học viện Kobe. Ông cũng phụ trách thu thập tư liệu và trình bày các chuyên đề về giáo dục trẻ em trên kênh truyền hình NHK. Hiện nay, ông là cố vấn của phòng tư vấn Asahi Baby (Tổ chức phúc lợi xã hội – văn hóa báo Asahi), giám đốc trung tâm Pyramid Method tại Nhật Bản của Tổ chức Giáo dục Hà Lan Cito, viện trưởng Viện Nghiên cứu trẻ em tổng hợp Tsujii.

Con là của bầu

Nhà xuất bản Lao động
175 Giảng Võ - Đống Đa - Hà Nội
Tel: (04) 3851 5380
Fax: (04) 851 5381
Website: www.nxbldong.com.vn

Công ty Cổ phần Sách Thái Hà
119 C5 Tô Hiệu - Cầu Giấy - Hà Nội
Tel: (04) 3793 0480
Fax: (04) 6287 3238
Website: www.thaihabooks.com

Chịu trách nhiệm xuất bản: Võ Thị Kim Thanh

Biên tập: Lê Thị Hằng

Sửa bản in: Quế Chi

Trình bày: Đàm Oanh

Thiết kế bìa: Ngọc Mai

KODOMO NO ITAMI GA WAKARIMASUKA

Copyright © Tadashi Tsujii All rights reserved

Original Japanese edition published by Octave

This Vietnamese edition is published by Thaihabooks JSC arrangement with Octave c/o Vista P.S

Bản quyền tiếng Việt © 2016, Thaihabooks JSC

Cuốn sách được xuất bản theo thỏa thuận bản quyền giữa Công ty Cổ phần Sách Thái Hà và Octave thông qua Vista P.S

Không phần nào trong cuốn sách này được sao chép hoặc chuyển sang bất cứ dạng thức hoặc phương tiện nào, dù là điện tử, in ấn, ghi âm hay bất cứ hệ thống phục hồi và lưu trữ thông tin nào nếu không có sự cho phép bằng văn bản của Công ty Cổ phần sách Thái Hà.

Biên mục trên xuất bản phẩm của Thư viện Quốc gia Việt Nam

Tadashi Tsujii

Con là của báu : Giải đáp những thắc mắc và lo lắng của cha mẹ khi nuôi dạy con / Tadashi Tsujii ; Phùng Thu dịch. - H. : Lao động ; Công ty Sách Thái Hà, 2016. - 129tr. : hình vẽ ; 19cm

ISBN: 9786045962077

Tên sách tiếng Nhật: 子どもの痛み?がわかりますか

1. Giáo dục gia đình 2. Nuôi dạy con

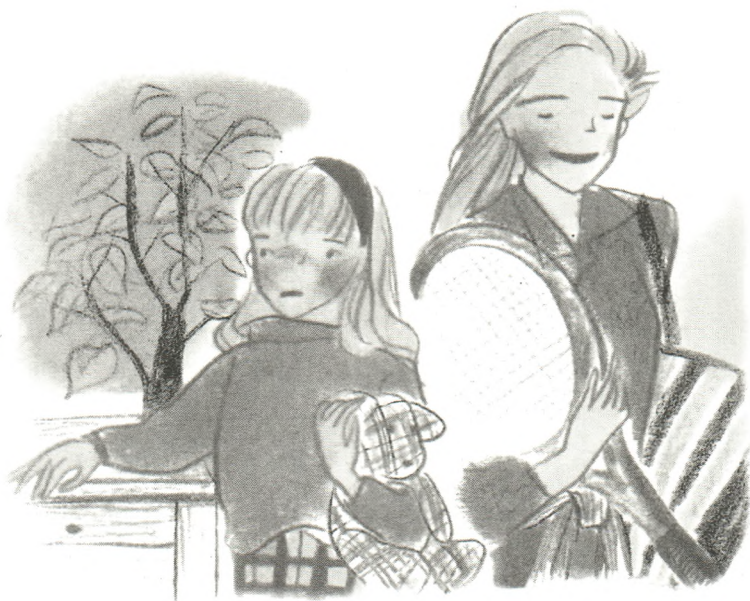
649.1 - dc23

LDL0020p-CIP

In 2.000 cuốn, khổ 13 x 19 cm. In tại Công ty Cổ phần In - TM Prima, địa chỉ: Số 35 ngõ 93 Hoàng Quốc Việt, Cầu Giấy, Hà Nội. Số đăng ký KHXB: 1113-2016/CXBIPH/14-80/LĐ. Quyết định xuất bản số: 484/QĐ-NXBLĐ cấp ngày 4/5/2016. In xong và nộp lưu chiểu Quý II/2016.

Tadashi Tsujii

Phùng Thu dịch

Con lã của bẩu

Giải đáp những thắc mắc và lo lắng
của cha mẹ khi nuôi dạy con

Mục lục

	Lời nói đầu	7
I	Con là của báu	11
II	Con mình là nhất	23
III	9 phần địa ngục, 1 phần thiên đường	37
IV	Tín ngưỡng tiếp xúc cơ thể	49
V	Không yêu con mình	63
VI	Không thể nuôi dạy con	81
VII	Đừng để trẻ làm bạn với chiếc ti-vi	97
VIII	Con đường nuôi dạy con	113
	Lời kết	127

Lời nói đầu

Hiện tại, cứ mỗi tháng một lần, tôi có mặt ở bàn tư vấn “Chăm sóc trẻ sơ sinh” tại một trung tâm thương mại sầm uất để lắng nghe những chia sẻ, lo lắng của các bà mẹ về việc nuôi con. Tại đây, các bác sĩ nhi khoa, nha khoa, các chuyên gia dinh dưỡng đến từ các trường đại học, bệnh viện sẽ giải đáp thắc mắc và đưa ra lời khuyên khoa học cho các bà mẹ.

Lúc đầu, khi mới tiếp nhận công việc này, tôi nghĩ chắc các buổi nói chuyện sẽ xoay quanh những vấn đề về trẻ khuyết tật hay trẻ gặp khó khăn trong phát triển thể chất – trí tuệ, nhưng thật ngạc nhiên khi thực tế, chủ đề “Sao bé lười ăn” lại áp đảo. Có một chị mang bầu 5 tháng còn tâm sự rằng: “Em không thấy em bé

cửa quây gì cả. Mọi người bảo thường thì tấm này bé phải chuyển động mạnh như thể đang đập bụng mẹ cơ, nên em lo lắm, thường xuyên phải đến bệnh viện để theo dõi tim thai.”

Khi tôi hỏi các bà mẹ hay phàn nàn về chuyện con mình lười ăn: “Vậy khi con không ăn, chị làm thế nào?”. Nhiều mẹ đã trả lời ngay không chút chần chừ: “Tôi động viên để con ăn”, nhưng cũng có những bà mẹ trả lời rất thật: “Tôi dọa, bắt con ăn”.

Ngoài ra, có trường hợp gia đình sống cùng ông bà, khi cho trẻ ăn thì ông cầm bát cơm, bà cầm bát thức ăn rồi cho cháu xem phim hoạt hình người hùng Anpanman. Chỉ cần cháu há miệng là bà nhanh tay đút cơm, cứ lặp lại như thế cho đến khi hết bát. Thật lòng mà nói cảnh tượng này làm tôi hình dung đến một bữa ăn của thú cưng ăn hơn là ông bà bón cơm cho cháu.

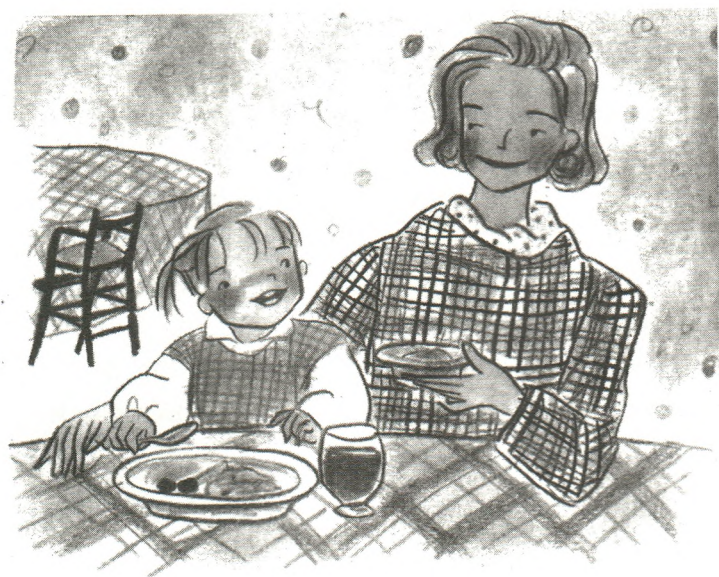
Rồi lại có mẹ than phiền: “Tôi đã mất đến 20 phút để nấu món súp con thích, thế mà con lại không chịu ăn! Tại sao con không chịu hiểu tấm lòng của tôi cơ chứ?” và trong lúc mất bình tĩnh cô ấy đã đổ

cả bát súp lên người con. Khi tiếng khóc thảm thiết của đứa trẻ khiến cho người mẹ định thần lại được thì súp đã dính đầy quần áo và rơi xuống cả thảm trải sàn. Người mẹ ấy nhanh chóng cởi quần áo con để đưa vào nhà vệ sinh trong khi con run cầm cập vì sợ.

Vậy là, nhiều bà mẹ vì muốn con hứng thú ăn uống nên đã cất công làm những món trẻ thích nhưng trẻ lại không chịu hợp tác nên rất buồn bã hoặc tức giận.

Một cuộc chiến khác cũng khiến các bà mẹ đau đầu không kém là trẻ hay “ăn vạ”, lăn đùng ra khóc lóc để có được cái mình muốn. Có bà mẹ đã cố tình lơ đi: “Nếu con thích khóc, mẹ cho con khóc đến khi nào chán thì thôi!”, nhưng 40 phút trôi qua trẻ vẫn sứt sịt, khóc dai dẳng nên mẹ đành phải “xuống nước” bế hoặc kéo trẻ lên. Ngay lập tức, đứa trẻ tỏ thái độ làm mình làm mẩy, vùng vằng, đập mẹ ra khiến đầu trẻ bị đập vào tường.

Khi mọi việc không diễn ra như những gì mong đợi, các bà mẹ thường dễ nổi điên. Nhiều người còn “hồn nhiên” lý giải về việc đánh vào đầu trẻ: “Khi nóng giận với con, tôi hay cốc vào đầu nó, đơn giản vì thuận tay thôi”.

Con là của bầu

HÃY NUÔI CON TRONG TÂM TRẠNG THOẢI MÁI

Ngày nay, các tạp chí nuôi dạy con rất thu hút các bà mẹ, bằng chứng là chúng ăn khách đến mức đáng ngạc nhiên. Tổng lượng phát hành mỗi tháng vượt qua con số 2 triệu bản trong khi tỉ lệ sinh con của Nhật Bản chỉ rơi vào khoảng 300 nghìn em bé một năm. Vì thế con số 2 triệu bản kia cho thấy mức độ bán chạy đến bất thường. Chính bản thân tôi khi được nhờ viết bài cho những cuốn tạp chí này đã vừa lật từng trang tạp chí vừa tấm tắc thán phục những hướng dẫn nuôi dạy con đơn giản, dễ hiểu và cực kì chi tiết. Không những thế, một trang của tạp chí còn đăng nguyên văn những bức xúc hay yêu cầu của các bà mẹ, chẳng hạn một bà mẹ đã đề xuất: “Cần phải có một hội kể tội mẹ chồng cho các các nàng dâu ở cái xứ này” và ngay lập tức đề xuất ấy nhận được rất nhiều ý kiến đa chiều từ độc giả. Thêm một điểm cộng nữa là góc “Ý kiến bạn đọc” có cả những hình minh họa rất sinh động.

Một biên tập viên của tờ tạp chí đã nói, có lẽ là rất đúng: “Nếu đăng lý thuyết phát triển tâm lý học hay lý thuyết nuôi dạy con phức tạp, khô khan thì khó mà bán nổi.” Nhưng phải thú thật, tôi từng rất sửng sốt khi đọc được một câu hỏi thật mà như đùa của một độc giả: “Tại sao bọn trẻ con lúc nào cũng khóc ngằn ngặt thế nhỉ? Chắc phải bóp cổ thì chúng mới im lặng cho”. Với tôi, cách nuôi dạy con kiểu “yêu cho roi cho vọt” để giúp người mẹ bù đắp lại thương tổn đòn roi thừa ấu thơ là hoàn toàn không thể chấp nhận được, nhất là trong xã hội hiện đại.

Ở một số gia đình kiểu mới (thời kỳ sau đại chiến thế giới lần thứ II), trong nhà, mấy cha con đều là độc giả thân thiết của tuần san truyện tranh *Shounen Jump*. Người cha thường hay dẫn con đến các trung tâm trò chơi điện tử, cho con chơi trò đập thú, còn mình thì say mê với các trò chơi yêu thích. Kết quả là có những trường hợp đứa trẻ gặp phải những tai nạn đáng tiếc khi cha đang mải mê với trò pachinko¹.

¹ Một trò chơi điện tử giải trí có thưởng phổ biến ở Nhật (BT).

Ngược lại, nhìn cảnh hai cha con mặc quần áo đôi, dắt tay nhau đi bộ trên phố, tôi lại có cảm giác người cha này đang nuôi con với một tâm trạng thật nhẹ nhàng và thoải mái.

THỜI ĐẠI TRẺ EM LÊN NGÔI

Khi tôi nhắc đến một câu tục ngữ khá quen thuộc “Có nuôi con mới biết lòng cha mẹ” với những cặp vợ chồng trẻ thì thật ngạc nhiên là hơn 80% trong số này đều trả lời: “Tất nhiên, chúng tôi hiểu rõ ý nghĩa của câu đó”. Nhưng “lòng cha mẹ” mà họ nói đến lại là: “Khi có con mới biết tốn kém thế nào, rất nhiều lúc cần ông bà giúp đỡ tài chính để lo cho cháu.” Tôi nhói lòng khi nhận ra một hiện trạng đáng buồn trong quan niệm nuôi dạy con ngày nay của những cặp vợ chồng trẻ.

Theo tính toán của một công ty bảo hiểm nhân thọ, một đứa trẻ theo học từ mẫu giáo cho đến khi tốt nghiệp đại học tốn ít nhất là khoảng 30 triệu yên. Nếu học ở trường tư thì con số này sẽ lên đến 34 triệu yên. Khoản tiền khổng lồ này khiến nhiều ông

bố bà mẹ ở Nhật có suy nghĩ càng sinh ít con sẽ càng có điều kiện nuôi dạy con tốt hơn.

Nói một cách khách quan, nuôi con tốn một khoản tiền lớn như vậy nên không thể tránh khỏi việc có sự thay đổi trong quan điểm về con cái của các bậc phụ huynh. Trẻ em rõ ràng là một tài sản, một món đồ xa xỉ.

Một phần trong môn “Lý thuyết văn hóa trẻ em” mà tôi đang dạy ở trường đại học nói về cuộc sống của những trẻ em ở thế kỷ thứ 18. Trẻ em thời đó đóng vai trò là một người lao động quan trọng trong gia đình. Ở thời kỳ mà lao động kiếm sống là toàn bộ sinh hoạt trong ngày và chỉ cần cả nhà có cái ăn là tốt lắm rồi, nhiều trẻ em đã chết vì suy dinh dưỡng và bệnh tật. Nghĩa vụ của người mẹ khi đó chỉ là sinh con và nuôi con đến gần 7 tuổi, còn sau đó đứa trẻ sẽ phải tự mình lao động kiếm ăn như một thành viên đóng góp sức lao động cho gia đình.

Ở thời đại ngày nay, trẻ em không còn bị coi là lao động trong gia đình nữa mà được đối xử như con vàng con bạc. Vì thế không có gì khó hiểu khi những

suy nghĩ, quan điểm của cha mẹ đối với trẻ cũng có những sự thay đổi lớn.

Có thể thấy xu hướng coi con như của báu được thể hiện qua cả những nghi lễ trong ngày Shichi-go-san¹. Tôi đọc được một bài báo viết về ngày này như sau: Khách mời có khoảng 50 - 60 người, nhiều nơi còn trên 70 người. Có cả màn thay trang phục và trình chiếu album ảnh khiến ai nhìn vào cũng sẽ liên tưởng đến một đám cưới. Nhưng thật ra đây là cảnh của một ngày lễ Shichi-go-san được tổ chức trong một khách sạn sang trọng.

Tất cả các nghi lễ được diễn ra theo kiểu một đám cưới mini. Từ ông bà nội ngoại hai bên, người mai mối cho lễ cưới của bố mẹ đến họ hàng, làng xóm đều có mặt, bữa ăn có giá từ 7.000 đến 8.000 yên. Trang phục mặc trong ngày lễ của những đứa trẻ là những chiếc váy đầm nhung hay những bộ vest may vừa vặn theo phong cách Anh quốc cổ điển thay vì những bộ kimono truyền thống. Kết thúc buổi lễ,

¹ Lễ hội trưởng thành được tổ chức thường niên vào ngày 15/11 ở Nhật Bản để đánh dấu trẻ lên ba, năm hay bảy tuổi (BT).

người ta không thấp nển như ngày xưa mà nhanh chóng phát chitoseame¹ cho các em bé trong hội trường để khách mời mau vào bàn tiệc.

Thật đáng buồn khi tự chúng ta làm khổ mình khi nuôi dạy con cái. Hiện nay, ở Nhật, các bậc phụ huynh cho rằng cứ theo ý mình và kinh nghiệm bản thân cũng có thể nuôi dạy con đâu ra đấy, trong khi điều này gần như là không thể.

TRẺ ĐƯỢC VOI ĐÒI TIỀN

Mẹ bé Shin rất tự hào khi nhắc đến đứa con trai 5 tuổi của mình. Không chỉ hàng xóm hết lời khen ngợi mà giáo viên các môn năng khiếu của Shin cũng nhận xét: “Shin là một cậu bé rất thông minh và ngoan ngoãn”. Lúc đầu, chính mẹ bé Shin cũng không đánh giá cao năng lực của con nhưng khi mọi người xung quanh nhận xét như vậy, chị cũng dần công

1 Kẹo nghìn năm, đây là những chiếc kẹo que được bọc trong những giấy nhiều màu sắc, có hình rùa và hạc, biểu tượng cho sự trường thọ ở Nhật Bản (ND).

nhận con mình có tài, chị cảm thấy hoàn toàn yên tâm về con.

Khi Shin làm được một việc gì đó, chẳng hạn như đạt được thành tích cao trong buổi biểu diễn piano, mẹ Shin sẽ rất vui mừng mua tặng cậu một món đồ chơi yêu thích. Ngay cả khi Shin muốn mua một món đồ chơi đắt tiền, mẹ cậu cũng không ngần ngại đáp ứng con vì chị rất hạnh phúc và thỏa mãn với thành tích xuất sắc của cậu con trai. Chính vì thế, cho dù những đòi hỏi của con cứ tăng dần chị cũng không mấy bận tâm.

Trong khi đó, cậu con trai luôn đáp ứng tốt những kỳ vọng của mẹ lại nghĩ mẹ có nhiệm vụ phải mua bất kỳ món đồ nào cậu thích.

Một hôm Shin nói với mẹ muốn nuôi một chú chó. Vốn dĩ ở chung cư không được phép nuôi chó nhưng mẹ Shin đã khéo trao đổi với người quản lý tòa nhà để được nuôi chó với một số điều kiện. Khi mẹ nói: “Ngày mai em cún sẽ về nhà mình đấy!”, Shin lập tức nhờ mẹ đưa đi mua vòng cổ và dây xích, rồi nghĩ mãi mới ra được

một cái tên cho chú chó. Nhìn thấy Shin háo hức như vậy, mẹ cậu cũng rất vui.

Ngày Chủ nhật hôm sau, chú chó được đưa đến nhà Shin. Cả ngày cậu thích thú dẫn chú chó đi dạo. Thế nhưng ngày tiếp theo, Shin không dẫn chó đi dạo nữa. Mẹ Shin nghĩ đến việc cậu đã thích thú thế nào khi đi dạo cùng chú chó mới nên dù hơi băn khoăn tại sao hôm nay con mình lại không tiếp tục làm công việc yêu thích này, chị vẫn tự nhủ: “Chắc Shin sẽ thích lại ngay thôi!” Nhưng Shin không dẫn chó đi dạo thêm một lần nào nữa.

Và cũng từ đó những đòi hỏi không giới hạn “Mẹ mua đồ chơi cho con đi” của Shin ngày càng tăng dần. Cậu bắt đầu vòi vĩnh, năn nỉ mẹ mua cho những món đồ đắt tiền mà mẹ khó đáp ứng được. Khi mẹ từ chối: “Mẹ không mua được”, cậu lập tức tỏ thái độ thách thức: “Nếu mẹ không mua, ngày mai con sẽ không đi học nữa!”

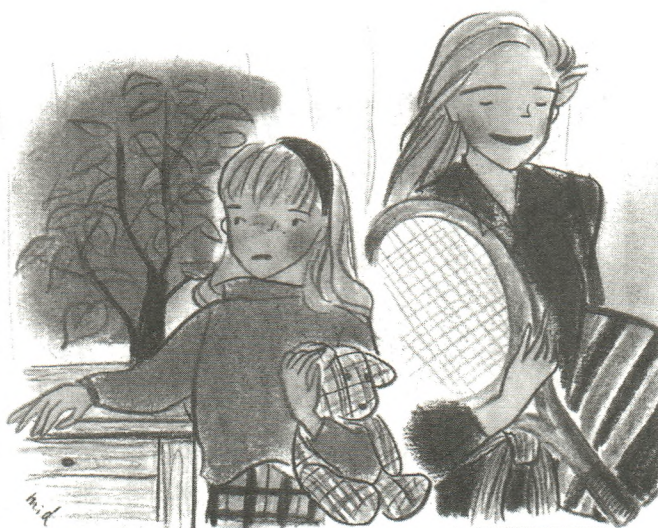

Hiện giờ, mẹ của Shin đã nhận ra sai lầm khi mua mọi thứ con muốn như một phần thưởng mỗi

lần con đạt thành tích tốt. Vì hài lòng với những thành tích của con mà người mẹ ấy đã chiều con muốn gì được nấy, để rồi bây giờ lại vô cùng hối hận. Khi không thỏa hiệp trước những đòi hỏi của con, mẹ của Shin đã nói rõ ràng và cương quyết: “Không được con ạ”, dù rằng, “con thịnh nộ” của cậu bé Shin cũng vô cùng dữ dội.

Đây là trường hợp không chỉ của Shin mà của rất nhiều cô bé, cậu bé khác. Chúng không biết trân trọng mọi thứ, nói cách khác là không thể thay đổi quan điểm cố hữu của mình để hòa đồng với môi trường xung quanh. Nhiều trẻ hiện nay nhận thức một cách rất phiến diện: khi chơi nếu mình là nhân vật chính thì sẽ chơi rất sôi nổi, hoạt bát; còn nếu rời khỏi vai chính thì ngay lập tức sẽ không chơi nữa.

Chắc hẳn bây giờ mẹ Shin rất buồn và ân hận, nhưng chính Shin mới là người đang rất bối rối và giận dữ. Cách giải quyết duy nhất có lẽ là hai mẹ con hãy tiếp tục cố gắng từng chút một để vượt qua tình trạng này, nhất định mối quan hệ mẹ - con sẽ dần được cải thiện.

Con mình là nhất

NHỮNG XÁO TRỘN SINH HOẠT CỦA TRẺ MẪU GIÁO

Hiện nay, các nhà trẻ, trường mẫu giáo đang rơi vào tình trạng có thể gọi là “cuộc chiến nuôi dạy trẻ vô cùng khốc liệt”. Các cô giáo luôn phải đặt dấu hỏi lớn cho những ông bố, bà mẹ: “Rốt cuộc thì nhà trường hay gia đình là người nuôi dạy trẻ?”

Nhiều hiệu trưởng than thở rằng: “Có rất nhiều bậc phụ huynh không cho con ăn sáng trước khi đến lớp”. Từ trước đến nay, chuyện bỏ bữa sáng là đề tài muôn thuở. Các nhà trẻ và trường mẫu giáo thường xuyên phải nhắc nhở các ông bố bà mẹ cho con ăn sáng. Khi được hỏi: “Chị có cho con ăn sáng trước khi đi học không?”, các bà mẹ đều một mực khẳng định: “Tất nhiên là có chứ”, nhưng chỉ cần quan sát một chút là biết ngay trẻ nào chưa ăn sáng: Những trẻ nhỏ thì ăn ngấu nghiến trong bữa phụ buổi sáng như thể không đợi thêm được một giây nào nữa, những trẻ lớn thì đói bụng nên sinh ra bực bội, quấy khóc khi gần đến giờ ăn cơm trưa.

Khi tôi gắng hỏi thêm: “Có thật là chị cho con ăn sáng đầy đủ không?”, những người mẹ ấy mới thật

thà: “Bác sĩ cũng biết rồi đấy, nhân viên văn phòng như chúng tôi làm gì có bữa sáng, sáng dậy chỉ kịp uống tách cà phê và hút điếu thuốc thôi, nên con cũng nhịn ăn sáng luôn”.

Một vài trường mẫu giáo quy định mỗi tuần một lần cha mẹ có nghĩa vụ phải tự tay làm cơm hộp cho con mang đến lớp. Để đối phó với quy định này, nhiều bà mẹ đã mua cho con hộp cơm bán sẵn ở các cửa hàng hoặc ra siêu thị mua các món ăn sẵn rồi mang về nhà, cho vào hộp cơm để con mang đi học. Có mẹ bao biện cho hành động của mình: “Thưa hiệu trưởng, con tôi rất thích ăn hamburger” vì trong hộp cơm của con chỉ có cơm và một chiếc bánh hamburger to đùng. Thậm chí, chiếc hamburger ấy vẫn còn được bọc nguyên lớp giấy bóng. Kể từ hôm đó, cứ đến ngày mang cơm hộp là thầy hiệu trưởng lại cầm kéo đi vòng quanh từng lớp học để kiểm tra xem có chiếc hamburger nào còn bọc túi bóng không để cắt hộp.

Tệ hơn nữa là câu chuyện về một hộp cơm cho chuyển dã ngoại với món chính là cơm nhưng không hiểu sao thức ăn lại chỉ toàn chuối.

Mang cơm hộp từ lâu đã trở thành thói quen của người Nhật và có liên hệ mật thiết đến văn hóa ẩm thực Nhật Bản. Đối với người Nhật, mang cơm hộp là chuyện đương nhiên, nhưng những bà mẹ mang quốc tịch nước ngoài hoặc những bà mẹ trẻ bận rộn có thể nghĩ rằng: “Tôi không hiểu tại sao cứ phải nấu quá nhiều món cho một hộp cơm như vậy, rồi còn kỳ công trang trí bày biện nhiều màu sắc nữa”.

Có lẽ với họ, thói quen và lối sống thấm nhuần văn hóa Nhật Bản ấy đã và đang dần trở nên xa lạ.

Thay đổi trong sinh hoạt của trẻ mẫu giáo không chỉ là chuyện ăn uống. Nhiều trường mầm non tư thục có xe buýt đưa đón học sinh nhưng nhiều bà mẹ khi nhập học cho con đã yêu cầu xe buýt phải đón ở gần nhà mình. Vấn đề này cũng gây ra nhiều ý kiến trái chiều giữa gia đình và nhà trường. Có trường hợp một số bà mẹ không bằng lòng về chuyện đưa đón nên lập tức chuyển con sang trường khác, thậm chí còn kêu gọi những bà mẹ khác phản đối để gây sức ép với nhà trường. Ngoài ra còn có trường hợp xe buýt về đến điểm trẻ xuống nhưng cha mẹ lại không thể đến đón trẻ ngay. Trước đây có một nhóm các mẹ

đứng ra trông giúp những trẻ này nhưng hiện tại, họ có vẻ không còn tận tâm lắm nên lái xe thường phải đưa những trẻ này quay trở lại trường học.

CẦN GÌ PHẢI QUAN TÂM ĐẾN CON NGƯỜI TA

Một cảnh rất phổ biến ở các hội thao của trường mẫu giáo là những ông bố cầm máy quay say sưa ghi lại hình ảnh của con mình. Cách đây không lâu, một nhóm các ông bố đang mãi mê bước lên bậc khán đài cao để quay video đã làm một em bé đứng ngay sau bị ngã lăn xuống bậc. Bà mẹ nhìn thấy đứa bé khóc to vội nhắc: “Anh ơi, con anh đang khóc kìa”, nhưng ông bố đó không những không đỡ bé dậy mà còn hướng ống kính máy quay về phía đứa trẻ đang khóc.

Gần đây, việc dạy dỗ trẻ lên 3 ở các trường mẫu giáo đang gặp phải vấn đề nan giải. Tình hình ở các nhà trẻ cũng vậy. Nhiều trẻ nhỏ tuổi chưa thể nói được rõ ràng, đầy đủ tâm trạng và ý muốn của mình nên thường thể hiện bằng hành động, chỉ cần các cô giáo vừa rời mắt là giật tóc hoặc cắn bạn ngay. Với trẻ lên 3, chuyện này xảy ra thường xuyên.

Nhưng vấn đề lại không nằm ở những đứa trẻ này mà ở phụ huynh của chúng. Khi phát hiện vết trầy xước trên người con, ngay ngày hôm sau, cha mẹ của trẻ sẽ đến trường phàn nàn với thái độ giận dữ: “Cô có trông con tôi tử tế không đấy?”. Trước đây, khi gặp tình huống này, hiệu trưởng và giáo viên phụ trách lớp sẽ đứng ra xin lỗi phụ huynh: “Thành thật xin lỗi chị về chuyện này. Chúng tôi sẽ chú ý hơn” và phụ huynh cũng sẽ dễ dàng gạt đầu bỏ qua. Nhưng ngày nay, họ thường sẽ hỏi cho ra lẽ: “Ai đã dám làm thế này với con tôi?”. Nhưng nói ra tên của trẻ đó sẽ chỉ càng khiến tình hình phức tạp thêm nên dù thế nào, các cô giáo cũng sẽ không tiết lộ. Vậy là từ những lần sau, khi trẻ đi học về, các mẹ sẽ cho con xem ảnh từng bạn trong lớp và yêu cầu con tìm cho ra “thủ phạm”.

Chắc chắn, những bà mẹ này đều hiểu rằng những đứa trẻ 2, 3 tuổi xô xát nhau là bình thường; nhưng họ lại không thông cảm cho hành vi đặc trưng của trẻ ở độ tuổi ấy. Lúc này, trong đầu họ chỉ có hình ảnh đứa con tội nghiệp của mình mà thôi.

Những đứa trẻ có mẹ “trong mắt chỉ có con mình” đương nhiên sẽ nghĩ mình là trung tâm của

mọi việc. Một giáo viên mầm non với 20 năm kinh nghiệm trong nghề đã nói: “Bây giờ trông trẻ thật mệt mỏi!”. Trước đây, giáo viên có thể trông được ba trẻ cùng một lúc; nhưng ngày nay, khi cô giáo bảo một trẻ lại ngồi cạnh mình thì đứa trẻ đang được cô bế trên tay sẽ ngay lập tức đẩy bạn ra để “loại trừ đối phương”. Vậy là, giáo viên buộc phải bế luân phiên từng trẻ một, do đó sự mệt mỏi càng tăng lên gấp bội.

Khi quan sát những đứa trẻ chơi với nhau, tôi phát hiện ra chúng cư xử với bản thân và những bạn cùng “phe” với mình rất đúng mực, nhưng với người thứ ba thì chúng thường giả vờ lơ đi không quan tâm. Hơn nữa, ngày nay, việc trẻ trò chuyện sôi nổi, vui chơi, chia sẻ xúc cảm với bạn đã không còn phổ biến nữa.

Tôi nghĩ việc chỉ trích, trách móc phiên diện những bậc cha mẹ chạy theo chủ nghĩa “con mình là nhất” cũng không giải quyết được vấn đề gì, bởi dù trong sâu thẳm trái tim mình, các bậc phụ huynh, đặc biệt là các bà mẹ, đều rất chú trọng nguyên tắc nuôi dạy con bằng tấm lòng rộng lượng, nhưng chính họ lại cảm thấy rõ ràng xã hội hiện đại đầy rẫy những

cạnh tranh vô cùng khắc nghiệt. Vậy nên, bằng trực giác và bản năng sẵn có, người mẹ cần thật sáng suốt phán đoán xem phải làm gì để con mình có thể “sống sót” trong xã hội bon chen này.

CHA MẸ NUÔI

Tôi nhận thấy trong xã hội hiện đại, phát triển, một vấn đề còn lớn hơn cả việc nuôi dạy con thể nào chính là bản năng sinh sản của con người đang trở nên yếu dần khi mà ai cũng có nhu cầu ăn ngon mặc đẹp.

Mỗi tuần một lần, tôi có giờ dạy ở trường Đại học Nữ sinh Kobe. Tôi được nghe khá nhiều chuyện khi hòa mình vào nhóm sinh viên đi bộ trên con dốc dài đến khu giảng đường, nhờ đó tôi có thể cảm nhận rõ hơn nhịp sống của phụ nữ trẻ ngày nay.

Tôi thường xuyên thấy nữ sinh nhịn ăn sáng để giảm cân, trưa chỉ ăn bánh mì hoặc thực phẩm ăn kiêng. Chắc chắn một thân hình mảnh mai với vòng eo thon thì rất đẹp, nhưng nhìn các em như vậy, tôi thực sự thấy lo lắng không biết liệu mình

hạc xương mai như thế thì có thể sinh con được hay không.

Một bác sĩ tôi quen cho biết ở bệnh viện anh đang làm việc, số lượng bà bầu bị động thai và tỷ lệ sinh non khá cao. Một bài báo mà tôi từng đọc lí giải nguyên nhân của hiện tượng này không phải chỉ do phụ nữ mà còn liên quan đến số lượng tinh trùng xuất ra của đàn ông. Liệu có phải sự phát triển mạnh mẽ của xã hội đang khiến bản năng sinh con và nuôi dạy con dần trở nên yếu ớt?

Với những người theo quan điểm “sinh một con để nuôi dạy cho tốt” thì chuyện nâng niu đến mức “tôn thờ” con mình là rất bình thường. Nhưng các bà mẹ cần lưu ý một bí quyết để nuôi dạy con, đó là hãy nhìn con mình bằng con mắt của người xa lạ!

Ở Nhật Bản từng tồn tại phong tục thú vị là đặt đứa con mới sinh ở trước nhà và đứa trẻ sẽ được người qua đường nào đó đem về nuôi. Chắc nhiều bạn cũng như tôi, đã từng bị trêu: “Bố mẹ nhặt con ở dưới gầm cầu mang về đây” khi hỏi bố mẹ: “Con sinh ra từ đâu?” phải không? Ẩn sau phong tục này chắc hẳn có nhiều lý do mang tính lịch sử - văn hóa. Tuy

nhien, có thể thấy khái niệm “nuôi con mình qua tay của người khác” đã có trong tri thức nuôi dạy con của tổ tiên người Nhật.

Thời xưa, những bà mẹ sinh con tại nhà sẽ không thể tự sinh và nuôi con được nếu không có sự giúp đỡ của hàng xóm láng giềng. Người hàng xóm sang giúp cùng với bà đỡ được gọi là “mẹ”, người cho em bé bú thay mẹ được gọi là “vú”, người đàn ông đặt tên cho đứa trẻ sẽ được gọi là “cha đặt tên”... Như vậy, một đứa trẻ sơ sinh có rất nhiều người mẹ, người cha khác nhau.

Đức cũng có phong tục “cha mẹ nuôi”. Một anh bạn người Đức của tôi có một đứa con mắc hội chứng Down. Anh ấy từng kể với tôi, khi đưa Michael, con trai anh ấy, đến nhà thờ để làm lễ rửa tội thì có “bảy cha mẹ nuôi” cùng đi với Michael và đứng thành vòng tròn xung quanh Michael. Bảy người này có thể là họ hàng thân thiết hoặc hàng xóm và được chính cha mẹ của đứa trẻ nhờ làm “cha mẹ nuôi”. Cha mẹ nuôi của đứa trẻ sẽ có nghĩa vụ mời đứa trẻ mình đỡ đầu đến nhà mỗi năm một lần để cùng nhau liên hoan. Cậu bé Michael bị bệnh Down năm nào cũng

được cha mẹ nuôi của mình mời đến nhà dùng bữa và nhận được những lời chúc phúc từ họ. Đây đúng là một phong tục đẹp.

LÚC NÀO CŨNG NGHĨ ĐẾN CON

Trong một buổi nói chuyện, có bà mẹ đã kể với tôi: “Phụ huynh của một bé học cùng trường mẫu giáo với con tôi luôn nhìn tôi với ánh mắt rất lạnh lùng. Tôi đang suy nghĩ về việc cho con nghỉ học ở trường này”. Chuyện cũng chẳng có gì: con chị trêu chọc một bạn khác trong lớp và mẹ của bạn đó đã nghiêm khắc mắng con chị, mâu thuẫn giữa hai đứa trẻ đã chuyển thành mâu thuẫn giữa hai bà mẹ.

Gần đây, ngày càng có nhiều người gửi trẻ 3 tuổi đến các trường mẫu giáo, thậm chí có những trường mẫu giáo trông trẻ đến tối muộn. Thế nhưng, khi trẻ 3 tuổi đi học mẫu giáo cũng là lúc nỗi lo từ phía nhà trường tăng lên. Nhiều trẻ 3 tuổi chưa thể ý thức rõ về hành vi của mình, đặc biệt có nhiều trẻ khó kết bạn hoặc chơi cùng bạn thì giật tóc hay đánh bạn. Nhưng nhiều mẹ cố tình không hiểu những đặc điểm tâm lý

này của trẻ, chỉ cần thấy vết cắn trên cánh tay của con mình là lập tức đến trường phàn nàn.

Mẹ Ken lúc nào cũng lo lắng không biết liệu ở trường con mình có bị bắt nạt không nên chị tỏ rõ thái độ gay gắt khi nói chuyện với hiệu trưởng của trường. Dù giáo viên chủ nhiệm lớp Ken đã đứng ra nhận lỗi: “Thành thật xin lỗi chị, chúng tôi đã nghiêm khắc kiểm điểm cháu đó rồi. Từ giờ chúng tôi sẽ để ý các cháu hơn” nhưng mẹ Ken chưa thỏa mãn, vẫn nhất quyết hỏi cho bằng được: “Đứa trẻ nào đã bắt nạt con tôi?”. Trong đầu bà mẹ này chỉ có một suy nghĩ duy nhất là con mình bị bắt nạt mà không hề nghĩ đến chuyện chính con mình cũng có thể giật tóc bạn.

Cho đến một hôm, khi đến trường đón con, chị mới tận mắt chứng kiến cảnh con mình đang đánh một bạn khác với thái độ giận dữ, gay gắt mà ở nhà hiếm khi chị thấy. Điều khiến người mẹ ấy sửng sốt là nét mặt của con mình khi đó y hệt nét mặt của mình lúc nổi cơn thịnh nộ. Nhiều bậc cha mẹ thường áp dụng những hình phạt mà ngày xưa mình từng phải chịu cho con

cái mà không biết từ lúc nào, chính con mình cũng đang bắt chước áp dụng những hình phạt đó với những người khác.

Câu chuyện này không chỉ là chuyện của riêng mẹ Ken mà còn của rất nhiều bà mẹ đang nuôi dạy con theo quan điểm con mình là cái rốn của vũ trụ. Tôi thực sự rất lấy làm tiếc khi thấy những bà mẹ như thế. Nếu bà mẹ nào cũng tâm niệm được một điều: “Trẻ con không chỉ khôn lớn từ đôi tay của cha mẹ khi ở nhà mà còn trưởng thành từ những đôi tay của những người khác ở bên ngoài xã hội nữa” thì chắc chắn sẽ tạo ra những ảnh hưởng tích cực giúp trẻ phát triển tính tự lập.

9 phần địa ngục,
1 phần thiên đường

HÃY TÌM CHO MÌNH MỘT THIÊN ĐƯỜNG

Qua những buổi nói chuyện, tư vấn về nuôi dạy con, tôi nhận ra một điều: cần áp dụng những kỹ năng khác nhau khi trò chuyện và tư vấn. Chẳng hạn, khi giúp một người mẹ có thể dễ dàng hình dung được mình phải làm gì ngay bây giờ, người tư vấn nên đặt mình vào cương vị người thân của người mẹ đó để trò chuyện và đưa ra lời khuyên, chứ không phải giáo huấn, đổ lỗi, chỉ trích...

Tôi cũng đã từng tư vấn cho một người mẹ theo cách này. Sau khi lắng nghe những phàn nàn của chị, tôi đã nói với chị bằng tất cả sự cảm thông dành cho nỗi vất vả của những người mẹ: “Công cuộc nuôi dạy con 10 phần thì có đến 9 phần tầm tối như địa ngục, nhưng chỉ cần 1 phần thiên đường thôi là đã nâng đỡ được cả 9 phần kia rồi. Người mẹ nào nuôi con cũng như thế cả thôi, vì thế chỉ 1 phần là đủ chị ạ. Chị chỉ cần đi tìm 1 phần thiên đường (điểm tốt của con) là được!” Câu nói của tôi giúp hầu hết các bà mẹ cảm thấy nhẹ nhõm và an tâm hơn phần nào. Và họ

đã chia sẻ câu chuyện thể hiện tâm trạng chung của những bà mẹ thời hiện đại.

Cuộc sống thời sinh viên thật tuyệt vời làm sao: được bố mẹ nuôi, tự do làm những điều mình thích như trượt tuyết, chơi tennis; say đắm trong tình yêu, đôi ba lần đi du lịch nước ngoài. Rồi khi ra trường đi làm được các đồng nghiệp nam ưu ái, công việc thì thú vị với những buổi liên hoan ăn uống để khuấy động tinh thần. Đó là khoảng thời gian thật sự có ý nghĩa và đáng nhớ. Dẫu vậy, cô gái nào cũng thầm ước một đám cưới trong mơ, được khoác lên mình chiếc váy cưới màu trắng tinh khôi. Và cưới. Rồi hưởng tuần trăng mật lãng mạn trên con thuyền Gondola dập dềnh trên những kênh đào của thành phố Venice nước Ý. Sau đó là sinh con. Cho đến lúc đó mọi thứ vẫn thật tuyệt vời, thật hoàn hảo...” Kể đến đây giọng chị trầm xuống, khuôn mặt thoáng buồn.

Ngày nay, các sản phụ không còn phải nằm trong những căn phòng đầy mùi thuốc sát trùng. Họ chọn những bệnh viện cung cấp cả một suất đồ ăn Pháp do các đầu bếp khách sạn đến tận nơi phục vụ trong lúc chờ sinh. Và họ được ôm con mình lần đầu tiên tại một phòng riêng như khách sạn, trong tiếng nhạc du dương. Nhiều bà mẹ tâm sự: “Suốt đời này tôi sẽ không thể nào quên được niềm xúc động khi lần đầu tiên được ôm con mình” và đinh ninh rằng “Tôi rất rất yêu con” khi nhìn theo các y tá đưa con quay trở lại phòng dành cho trẻ sơ sinh.

Thế nhưng, khi trở về căn nhà chung cư của hai vợ chồng, những chuyện bực mình như “Chồng về muộn”, “Có chuyện gì đó xảy ra với con”, “Con không chịu uống giọt sữa nào”, hay “Không biết tại sao con cứ quấy khóc liên tục”... liên tiếp diễn ra. Nhiều bà mẹ thậm chí còn hậm hực: “Tại sao chỉ có mỗi tôi là người phải dậy hai, ba lần trong đêm để thay bỉm cho con? Liệu có phải đứa trẻ này sinh ra là để bắt nạt tôi?”. Suy nghĩ: “Lần đầu tiên trong đời tôi xuất hiện một người không bao

giờ hành động theo những gì tôi muốn” của bà mẹ này có lẽ là thật lòng.

Bác sĩ tâm lý người Thụy Sĩ Alice Miller từng phát biểu: “Khi thấy con quấy khóc, làm ầm ĩ hoặc mè nheo, nhiều bậc cha mẹ lập tức nổi nóng, không chỉ nhìn con với ánh mắt nghiêm khắc đến đáng sợ mà còn có những hành vi kìm kẹp tâm tư tình cảm của con.” Bà cũng nói thêm: “Trẻ được nuôi dạy trong môi trường như vậy lớn lên sẽ gặp nhiều khó khăn trong việc thấu hiểu tâm lý của người khác, nhiều trẻ có khuynh hướng bị khiếm khuyết về tính cách: xấu tính, hay khó chịu, cáu bẳn...”

Có một thực tế rất đáng buồn là ngày càng có nhiều buổi nói chuyện mà nội dung chỉ xoay quanh những than thở của các bà mẹ: “Tôi không thể cảm nhận được tình yêu dành cho con”, “Tôi giận quá nên lỡ tay đánh con”, thậm chí còn có bà mẹ nói: “Tôi thật sự ghét đứa bé này lắm rồi” ngay trước mặt con. Rốt

cuộc thì đâu là nguyên nhân khiến các bà mẹ này trở nên như vậy?

Hầu hết các bà mẹ đều thừa nhận đã từng đánh con khi quá tức giận. Nhiều người trong số họ mang nặng suy nghĩ “con cái phải nghe lời cha mẹ”, vì thế khi con không nghe lời là lập tức nổi giận. Tóm lại, nguyên nhân của việc này là do con cái không được như những kỳ vọng của cha mẹ.

Để không phải ân hận về những hành vi bốc đồng của mình do tức giận, hãy lập tức rời khỏi vị trí bạn đang đứng lúc đó, hít một hơi thật sâu rồi trở lại, chắc chắn con giận sẽ biến mất!

CĂN NGUYÊN CỦA NHỮNG BẤT MÃN LÀ NGƯỜI CHỒNG!

Khi được hỏi: “Tại sao chị lại đánh con mình?” thì các bà mẹ thường trả lời: “Tôi không biết phải tâm sự với ai” hay “Không hiểu tại sao mà con lại quấy khóc như vậy”. Khi tôi hỏi tiếp: “Vậy nếu tâm sự thì chị tâm sự với ai?” thì câu trả lời đều là: “Chồng”. Thoạt nhìn, câu trả lời tưởng chừng là một điều đương nhiên,

nhưng việc những người phụ nữ này chỉ có thể tâm sự với chồng lại cho thấy thêm một sự bế tắc của họ.

Khi chồng đi làm về, vừa bước vào cửa là người vợ đã lập tức kể những chuyện xảy ra trong ngày vừa mới ngồi vào bàn ăn họ đã bắt chuyện: “Chồng này,...”, nhưng khi ấy “chồng lại nhanh tay giở tờ báo chiếu ra để đọc”. Có người vợ buồn rầu than thở: “Thế giới của kinh tế, chính trị đang mở ra từ tờ báo mỏng mà chồng tôi đang đọc, còn thế giới của tôi chỉ toàn những mớ bông bong, những phiền muộn về chuyện nuôi con”.

Nói một cách khách quan, trên thực tế, nhiều đàn ông Nhật vẫn chưa làm tròn trách nhiệm với vợ. Họ vẫn ngây thơ cho rằng mình là người chủ gia đình. Thậm chí có những người còn có suy nghĩ tự mãn: “Cá cần câu rồi thì cần gì buông mỗi nữa”.

Có bà mẹ cười kể với tôi: “Trước khi kết hôn, tôi thân với khá nhiều bạn khác giới. Chúng tôi thường trò chuyện về cuộc đời, sở thích. Nhưng từ khi kết hôn 8 năm nay, người khác giới mà tôi có thể nói những chuyện đó chắc chỉ có đứa em trai thỉnh thoảng đến nhà chơi. Còn chồng, khi mới yêu, chúng

tôi có thể tâm sự với nhau hàng tiếng đồng hồ ở quán cà phê, nhưng sau khi cưới, những cuộc trò chuyện của chúng tôi chỉ xoay quanh con cái mà thôi. Khi tôi kể những chuyện về nhà ngoại, chồng tôi lắng nghe với thái độ hồ hững, còn khi chuyển sang chủ đề về nhà chồng thì anh ấy lại ngồi im như tượng. Rốt cuộc, chúng tôi lại quay về chủ đề con cái”.

Trước khi kết hôn, người phụ nữ tận hưởng cuộc sống theo ý mình. Họ có công việc yêu thích, có những cuộc tranh luận thẳng thắn với những đồng nghiệp nam. Nhưng khi bắt đầu chăm sóc con cái ở nhà, họ phải từ bỏ hết công việc và những kinh nghiệm quý báu của mình, vì thế không ít người rơi vào tình trạng stress, khiến họ đẩy những bất mãn ấy về phía con trẻ.

Khi đọc kết quả thăm dò ý kiến, “Với tư cách là một người vợ, hiện tại bạn có điều gì bất mãn không?”, tôi nhận thấy bất mãn lớn nhất của họ chính là “chồng mình”. Với câu hỏi cụ thể hơn: “Bạn bất mãn ở điểm nào?” thì câu trả lời là “ích kỷ”, “dễ nổi nóng”, “chẳng bao giờ đỡ dần việc nhà”, “chỉ toàn

công việc với chơi golf”. Trong bản điều tra có một vài câu trả lời: “Không có bất mãn gì cả”. Khi chúng tôi thử hỏi lại: “Không có bất mãn gì thì quá tuyệt vời rồi nhỉ?” thì họ trả lời: “Tôi đã không còn quan tâm đến việc mình có bất mãn gì hay không từ lâu rồi”. Khi được hỏi: “Tuy nói là không quan tâm nhưng nhiều lúc chị cảm thấy buồn và thất vọng lắm đúng không?”, thì họ mới trả lời: “Vâng, đúng là như thế”. Khi được hỏi tiếp: “Vậy chị làm thế nào để giải tỏa những nỗi buồn đó?”, câu trả lời nhiều nhất là: “Tôi chỉ cần nghĩ đến con thôi”.

Trên chặng đường nuôi dạy con, người chồng đâu phải hỗ trợ vợ bằng cách giúp đỡ việc nhà, dành thời gian chơi với con hay đưa đón con đi học. Chính sự hỗ trợ về mặt tinh thần của chồng để người vợ không có suy nghĩ: “Con là tất cả lẽ sống” mới là trách nhiệm lớn lao mà không ai thay thế được.

ĐỪNG CHẠY TRỐN QUÁ KHỨ

Chị Y buồn bã khi kể với tôi về người cha của mình: “Điều tôi ấn tượng nhất về bố là bàn tay to lớn của ông”. Bình thường cha chị rất hiền

lành nhưng hễ uống rượu vào là “thượng cẳng chân, hạ cẳng tay” với vợ. Chị nói, cho đến tận bây giờ vẫn còn nhớ rất rõ hình ảnh mẹ kéo tay mình chạy trốn những trận đòn của cha. Nhưng tệ hơn, không những không thể gạt ra khỏi đầu những hình ảnh năm xưa, chị còn nhìn thấy chúng ở chính đứa con của mình: “Tôi thấy mình không có tình yêu với con”. Trớ trêu thay, dù đã từng trải qua thời thơ ấu đầy đau khổ với những hoảng sợ trước những trận đòn và âm thầm chịu đựng mọi mệnh lệnh của người cha nát rượu, khi con không nghe lời, chị lại chỉ biết mắng mỏ: “Tại sao con không chịu nghe lời?” và đánh con. Khi con gào khóc: “Mẹ ơi, con xin lỗi, xin lỗi” thì âm thanh của quá khứ đau đớn mà chị từng phải chịu đựng lại dội về khiến cơn giận dữ trong chị lại càng bùng cháy dữ dội hơn.

Đối với những người làm công việc lắng nghe mọi phiền muộn về nuôi dạy con cái của người khác

như tôi thì câu “Người ta thường có khuynh hướng nuôi dạy con theo cách mình được nuôi dạy” quả thực mang một ý nghĩa nặng nề. Người phụ nữ ở trên đang tái hiện lại một sự thực: “Phạt con mình như những gì mình bị phạt” dù chính chị cũng nắm bắt được rất rõ sự thực này. Chị nói trong nước mắt: “Đêm đến, tôi nằm trong chăn và tự đánh mình vào chỗ đã đánh con”.

Những suy nghĩ, cảm nhận của người phụ nữ này không thể thay đổi một sớm một chiều chỉ bằng những lời nói của tôi, nhưng phút trái lòng của chị đã giúp tôi đưa cho chị một gợi ý hay. Đó là khi chị tâm sự: “Tôi nhớ rất rõ mẹ đã kéo tay tôi chạy trong con hẻm nhỏ để thoát khỏi người cha say xỉn đang quát tháo om sòm”. Hiện tại, mỗi khi có mâu thuẫn với con, chị Y lại có cảm giác hình ảnh năm xưa mình chôn vùi tận sâu trong đáy lòng đang sống lại. Bằng cách hồi tưởng và đối diện với hình ảnh chính mình năm xưa, chị đã bắt đầu đón nhận hình ảnh đứa con đang gào khóc xin lỗi mẹ.

Nhiều người trong số chúng ta đã quyết định chọn cho mình một cuộc sống an toàn bằng cách

giấu giếm những tổn thương mà cha mẹ gây ra cho mình thời thơ ấu. Nhưng khi trưởng thành, lập gia đình, quá khứ được che giấu hoàn hảo ấy lại xuất hiện và làm đau chính con cái mình. Vì thế, ai cũng nên một lần nhìn thẳng vào quá khứ để tìm lại chính mình, dù điều này có thể sẽ không dễ dàng gì.

Tín ngưỡng tiếp xúc cơ thể

SUY NGHĨ LẠI VỀ MỐI QUAN HỆ VỚI CON

Góc tư vấn “Chăm sóc trẻ sơ sinh” do tôi phụ trách được bố trí cạnh một quầy bán đồ chơi trẻ em. Các bà mẹ thường dẫn con theo để tham gia buổi nói chuyện. Hôm trước, có người mẹ một tay bế em bé, một tay dắt một đứa trẻ khoảng 3 tuổi ngồi xuống ghế để nhờ tư vấn. Phía sau chị còn có một bé gái học sinh tiểu học. Khi chị định bắt đầu câu chuyện thì đứa bé trai 3 tuổi liên tục kéo váy mẹ nài nỉ: “Đi mà mẹ, mẹ”. Tôi đoán chắc họ vừa đi qua khu quầy bán đồ chơi. Có lẽ người mẹ đã hứa sẽ mua đồ chơi cho con nên chị nói với con rất dịu dàng: “Con đợi mẹ một chút nhé!”. Nhưng khi chúng tôi vừa mới bắt đầu câu chuyện thì cậu bé lại tiếp tục thúc giục. Người mẹ lớn tiếng nhắc nhở: “Mẹ đã bảo con đợi mẹ một chút rồi cơ mà!” thì ngay lập tức đứa trẻ vừa khóc to vừa giật mạnh váy mẹ. Người mẹ đứng dậy, một tay vẫn đang ôm em bé, hét to: “Không được! Mẹ đã nói rồi cơ mà. Mẹ là mẹ của con có đúng không?”, và tay kia đánh thật mạnh vào người đứa trẻ.

Cách đây không lâu, khi đến một siêu thị gần nhà để mua sắm, tôi gặp một người phụ nữ dắt theo con. Khi tôi nhường hai mẹ con qua cửa trước, người mẹ ấy khẽ cúi đầu cảm ơn và nắm tay con đi qua trước. “Một bà mẹ thật dễ mến”, tôi thầm nghĩ vậy. Ngay sát phía trong cửa vào có xếp sẵn rất nhiều giỏ và xe đẩy mua sắm. Trong lúc người mẹ với tay lấy một chiếc xe đẩy thì đứa bé vội tìm cách chui vào kệ phía dưới xe để ngồi. Nhưng vì mới chỉ 2 tuổi nên cậu bé loay hoay, lóng ngóng làm đi làm lại vài lần mà chưa được. Người mẹ có vẻ sốt ruột, luôn miệng giục: “Nhanh lên, nhanh lên nào!” nhưng chị chỉ đứng nhìn con. Đứa bé mới chỉ chui được nửa người vào kệ nhưng chị đã bắt đầu đẩy xe. Đứa bé hoảng sợ ngẩng lên hét to: “Mẹ, mẹ”. Thấy vậy, bà mẹ liền đá thật mạnh vào người con. Đứa trẻ bị mẹ đá đã ngồi gọn trong kệ xe đẩy.

Những người mẹ trong câu chuyện trên hoàn toàn không phải là những bà mẹ ngược đãi con. Chắc chắn bình thường họ rất yêu thương con, chỉ đơn giản là họ không giỏi trong việc tạo dựng mối quan hệ với con mình.

Ở Nhật, mẹ và con thường xuyên có sự tiếp xúc cơ thể: mẹ con ngủ cùng nhau, con nằm ngủ giữa cha mẹ, rồi mẹ ẵm con trên lưng hoặc trước ngực. Một nhà truyền giáo phương Tây khi đến Nhật Bản vào thời đại Minh Trị đã ghi lại trong cuốn nhật ký của mình với một sự ngạc nhiên: “Những người phụ nữ Nhật Bản dù đi đâu, làm gì, cả lúc làm công việc đồng áng, họ cũng đều ẵm con trên lưng”. Có lẽ với truyền thống để con tự lập của người phương Tây thì những hành động tiếp xúc cơ thể với mục đích bồi đắp tình cảm mẹ con của người Nhật là điều hơi lạ lẫm.

Trong xã hội hiện đại, xu hướng thích tiếp xúc như vậy vẫn còn khá phổ biến, nhiều bà mẹ trẻ có suy nghĩ việc luôn ở bên cạnh con là một nghĩa vụ của người mẹ. Đứa trẻ cũng quen với việc có mẹ bên cạnh nên luôn cảm nhận bản thân mình và

mẹ là một thể thống nhất, từ đó có khuynh hướng hành động theo ý muốn của mình mà lờ đi cảm xúc của mẹ.

TIẾP XÚC CƠ THỂ KHÔNG QUAN TRỌNG ĐẾN THỂ

Tôi từng có khoảng thời gian sinh sống tại Đức. Ở khu nhà tôi trọ có một gia đình đang nuôi con nhỏ. Nhớ lại cách tiếp xúc với con của cặp vợ chồng này, tôi thấy văn hóa nuôi dạy con của họ khác nhiều so với người Nhật. Buổi tối, sau khi bú, trẻ sẽ ngủ ở chiếc giường dành riêng cho trẻ em được đặt cạnh phòng ngủ của cha mẹ. Nếu không có vấn đề gì lớn thì dù con có khóc, cha mẹ cũng không lại gần. Cuộc sống của cha mẹ và cuộc sống của trẻ được phân chia rất rõ ràng nên trẻ sẽ sớm học được một điều: “Dù có khóc nữa thì cũng không có ai đến cả”. Trong khi đó, nhiều trẻ ở Nhật lại hình thành nếp nghĩ “Hễ khóc là sẽ được đáp ứng” nên thường gây âm ỉ hay khóc lóc.

Chính vì cách nuôi dạy con được hình thành dựa trên bối cảnh văn hóa của từng quốc gia nên không thể phán đoán một cách đơn giản giá trị của các phương pháp nuôi con. Nhìn vào cách nuôi dạy con của một bộ phận các bà mẹ trẻ ngày nay, tôi thấy việc áp dụng phương pháp nuôi dạy con

pha trộn giữa trong nước và nước ngoài không chọn lọc của họ đã làm rối loạn nền tảng văn hóa truyền thống của Nhật Bản.

Ở Nhật Bản hiện nay, nếu một người mẹ trẻ quá cự tuyệt với cách nuôi con “tiếp xúc cơ thể” thì sẽ bị trách móc hay lên án. Đó là bởi vì suy nghĩ nuôi dạy con truyền thống với ôm, cồng, dịu là đúng đắn, là gắn kết tình cảm mẹ - con... đã quá ăn sâu vào tiềm thức của mỗi chúng ta. Cách nghĩ ấy vô tình áp đặt trách nhiệm lên những người phụ nữ đang nuôi dạy con cái.

Tại sao suy nghĩ “ôm, cồng, dịu là đúng đắn” ấy vẫn đang được đồng tình ủng hộ? Nếu được mẹ cho bú thường xuyên thì con sẽ cảm nhận được tình mẫu tử, điều này rất quan trọng đối với việc nuôi dạy con cái. Tuy nhiên, kết quả của một vài thí nghiệm tâm lý cho thấy, điều quan trọng đối với việc nuôi dạy con không chỉ là cho bú mà còn là sự ấm áp, mềm mại, dịu dàng của người mẹ.

Một nhà tâm lý học người Mỹ đã thực hiện thí nghiệm trên loài khỉ như sau: Cách ly một chú khỉ sơ sinh ra khỏi mẹ và nhốt chú vào một chiếc lồng

sắt khác cùng với hai con khi mẹ nhân tạo. Một con làm bằng kim loại luôn cho cảm giác lạnh lẽo nhưng được thiết kế có thể cung cấp sữa cho chú khi con. Một con được bọc một lớp vải mềm mại, ấm áp và được tạo hình giống hệt mẹ thật của chú. Chú khi con lớn lên với hai người mẹ này. Một ngày, người ta ném vào trong lồng một con thú nhồi bông quái vật rồi quan sát phản ứng của chú khi con. Chú khi con sẽ chạy nhào tới khi mẹ nào? Một khi mẹ bằng kim loại lạnh lẽo cho chú ăn hằng ngày hay khi mẹ không cho chú ăn nhưng lại có bộ lông thật mềm mại và ấm áp? Và câu trả lời là khi mẹ có bộ lông mềm ấm.

Một loạt những bằng chứng thực tế đã ảnh hưởng đến các nhà giáo dục cũng như những người mẹ, và tín ngưỡng tiếp xúc cơ thể lại càng được tôn sùng. Có ý kiến cho rằng, sự dịu dàng và ấm áp của người mẹ là yếu tố không thể thiếu trong việc chăm sóc trẻ. Thậm chí tư tưởng này còn được coi trọng thái quá đến nỗi nhiều người kết luận: “Việc nuôi dạy con là của phụ nữ, chỉ phụ nữ mới đảm nhiệm được”. Một số chuyên gia khuyến khích những người mẹ có con chậm phát triển ngôn ngữ hay bị khiếm

khuyết từ khi mới sinh nên thường xuyên ôm ấp, bế, địu trẻ, nhằm tạo dựng được mối liên hệ gắn bó mật thiết với con, điều này có ích cho quá trình điều trị bệnh của trẻ.

Trẻ cần lớn lên trong tình yêu thương ấm áp, điều này là đúng, nhưng nếu áp dụng tín ngưỡng tiếp xúc cơ thể một cách cực đoan thì không nên, bởi dù trẻ rất thích được ôm ấp nhưng nếu được “quan sát” chúng sẽ còn thích hơn. Trẻ dành nhiều thời gian để quan sát mọi thứ và cũng rất thích thú khi được cha mẹ, người thân ngắm nhìn mình. Hơn nữa, trẻ cũng rất thích được gọi, được trò chuyện nữa.

Theo tôi, khi nuôi dạy con, không cần quá thiên về tiếp xúc da thịt (địu, ôm, bế...) mà hãy coi trọng phát triển toàn diện năm giác quan của trẻ, hãy chú trọng cả những niềm vui nho nhỏ như được ngắm nhìn, được trò chuyện... của trẻ. Nếu mẹ luôn gò mình quá chặt trong những nhận thức kiểu: “Nếu không thể ở bên cạnh con...” hay “Nếu mình không thể cùng chơi với con...” thì trẻ sẽ không chơi được bất cứ thứ gì.

Tất nhiên, khi những nhận thức này khác với hành động đang được diễn ra trong thực hiện trên thực tế thì cha mẹ sẽ lo lắng, bất an và mất kiên nhẫn với những gì mình đang làm cho trẻ, để rồi dẫn đến những hành vi mắng mỏ hay đánh trẻ.

Một trường mầm non không có lớp cho các bé dưới 1 tuổi nên đã phải sửa sang lại phòng hiệu trưởng để làm phòng trông trẻ. Thầy hiệu trưởng chỉ làm việc ở một góc nhỏ trong phòng đó. Thầy không đảm nhận việc trông trẻ mà vẫn gọi - nhận những cuộc điện thoại bên cạnh những đứa trẻ và trò chuyện với chúng khi rảnh rỗi. Khi những đứa trẻ học ở phòng đó lớn lên, chúng vẫn gọi: “Thầy hiệu trưởng ơi, thầy hiệu trưởng ơi!” một cách rất triu mến.

Nếu nuôi dạy trẻ với tâm lý thoải mái thì chắc chắn bạn sẽ cảm thấy công việc này thật vui và thú vị. Đây là công việc, chắc chắn thường xuyên có những

khoảng thời gian bạn phải chịu rất nhiều áp lực từ các phía. Đừng kỳ vọng phương pháp nuôi dạy con của mình sẽ có kết quả trong một sớm một chiều, như thế bạn sẽ là một người mẹ sáng suốt.

ĐAU ĐẦU VÌ TRẺ TÈ DẪM

Trong một lần chuẩn bị cho chuyến dã ngoại tập thể, phụ huynh của một học sinh lớp Năm đã nói với giáo viên chủ nhiệm rằng: “Lúc cháu ngủ say, nhờ cô trải một miếng ga chống thấm xuống dưới chăn giúp tôi. Sáng hôm sau, trước khi cháu dậy cô hãy thay miếng ga bị ướt đi nhé!”. Mới đầu tôi thực sự không hiểu người mẹ ấy muốn nói gì.

“Con gái tôi là một đứa bé thông minh nhanh nhẹn. Nó chưa bao giờ tè dầm cả. Nhưng rồi mọi thứ đã thay đổi kể từ lần đầu tiên nó tham gia diễu hành biểu diễn trong ngày hội thể thao của trường mầm non”. Cô bé rất chăm chỉ luyện tập, mong chờ đến ngày hôm đó. Người mẹ cũng thừa nhận: “Tôi rất hãnh diện và tự hào về sự

chăm chỉ của con gái mình”. Thế nhưng, trong ngày hội thể thao, vì quá căng thẳng nên cô bé đã mắc một lỗi lớn. Hôm đó, cô bé đã bị cô giáo phê bình nghiêm khắc: “Tại sao em lại có thể mắc lỗi tai hại như thế chứ?” và từ đó cô bé không còn thích đến trường nữa. Người mẹ đã cố gắng tìm mọi cách động viên con đi học trở lại. Chứng tề dầm của cô bé bắt đầu xuất hiện từ đó. Cô bé rất lo lắng về chuyện này. Tối nào trước khi đi ngủ, cô bé cũng dặn mẹ thật kỹ: “Mẹ ơi, đêm nay mẹ nhớ gọi con dậy đi tè nhé!” rồi mới chịu đi ngủ. Nhưng cô bé vẫn thường xuyên tè dầm trước khi mẹ đánh thức.

Bây giờ, cô bé đó đã là học sinh lớp Năm nhưng vẫn tè dầm hằng đêm. Sự hoạt bát tươi vui trước đây cũng đã hoàn toàn biến mất, cô bé không còn trò chuyện với mẹ như trước nữa. Có lúc, người mẹ đã nghĩ cô bé đang dần trở thành một người khác. Các bạn trong lớp không ai biết về chuyện tè dầm của cô bé, vì thế ở nơi dã ngoại, cô giáo chủ nhiệm đã phải bí mật trải tấm ga chống thấm mà mẹ cô bé gửi.

Chúng tè dầm ở trẻ thực sự là một vấn đề đau đầu nhưng thông thường trẻ sẽ khắc phục được vấn đề này trước khi bước vào tiểu học. Với những trẻ kéo dài chúng tè dầm đến tận lớp Năm như cô bé trên, người mẹ cần giúp đỡ để trẻ không nghĩ tè dầm là điều xấu xa hay đáng xấu hổ. Quan trọng hơn, cha mẹ cần loại bỏ hoàn toàn những suy nghĩ ấy trong đầu mình trước. Giữa cha mẹ và con cái không nên có bất cứ sự giấu giếm nào về chuyện tè dầm. Cha mẹ cần tâm lý, bao dung để con cảm thấy việc thay ga trải giường mỗi lần mình tè ướt là chuyện hết sức hiển nhiên, bình thường. Tóm lại, hãy hỗ trợ để trẻ có được một tinh thần thoải mái, suy nghĩ nhẹ nhàng, coi chuyện tè dầm “chỉ là thất bại nhỏ xíu”. Khi đã làm được điều đó, vấn đề còn lại chỉ là thời gian mà thôi.

Không yêu con mình

PHÂN BIỆT ĐỐI XỬ

Một người mẹ đã tâm sự rất nghiêm túc với tôi rằng: “Không hiểu tại sao cùng là con mình nhưng tôi không quý đứa chị cả một chút nào”. Lúc ấy trong đầu tôi xuất hiện một mối nghi ngờ về huyết thống của hai mẹ con, chứ không chỉ đơn thuần là chuyện mẹ con không hợp tính nhau.

Trong các cuốn tạp chí mà phụ nữ yêu thích thường có mục “Đo độ hợp nhau của chàng và nàng”. Dường như cụm từ “độ hợp nhau” không chỉ dành cho các cặp đôi, mà còn dùng cho cha mẹ và con cái.

Khi tôi hỏi: “Cô chị là đứa trẻ như thế nào?”, thì người phụ nữ ấy trả lời: “Nó hiền lành, ngoan ngoãn, nghe lời, chỉ cần tôi bảo một câu thì dù là việc ghét cay ghét đắng nó cũng sẽ tự nguyện làm. Cũng chính vì thế mà tôi không thích nó”. Buổi tối trong lúc đang xem ti-vi, nếu mẹ hỏi: “Con đã chuẩn bị bài vở ngày mai chưa?” thì đứa trẻ sẽ lập tức trả lời ngay: “Rồi ạ”. Nhưng sáng hôm sau lại cuống cuống tìm sách vở, đồ dùng

học tập... đến nỗi nhiều hôm bị muộn học. Khi người mẹ bực mình chì chiết: “Đấy thấy chưa, tối qua tôi đã nhắc đến như thế rồi”, con bé chỉ ngược mắt lên lườm mẹ. Ánh mắt ấy “giống hệt bố nó” nên người mẹ càng tức giận, càng mắng con nặng lời hơn.

Người mẹ ấy kể về cô chị cả với thái độ lạnh nhạt nhưng lại tỏ ra rất hào hứng khi nói về đứa con thứ hai: “Còn cậu con trai kém chị nó 2 tuổi lại đáng yêu lắm!” Nói là yêu đứa bé vì nó đáng yêu nhưng chính xác hơn là vì người mẹ ấy hiểu rõ mọi thứ về cậu con trai của mình. Nghe câu chuyện của chị, lúc đầu tôi trầm nghĩ đó có phải đại gia đình đâu mà mối quan hệ phức tạp thế, nhưng có lẽ chính vì gia đình nhỏ nên mới dễ nảy sinh mối quan hệ phức tạp và nặng nề.

Thật kỳ lạ là trong một gia đình nhỏ (gia đình hạt nhân hay gia đình hai thế hệ) thường có một đứa trẻ hay bị mắng. Như người mẹ trên, chỉ tình cờ chạm mặt đứa con cả trong bếp thôi là có thể mắng mỗ gay gắt: “Con làm cái gì ở đây thế?” Có nhiều đứa trẻ

trong các gia đình khác cũng ở tình trạng như vậy, mặc dù thỉnh thoảng mới vào bếp nhưng cứ vào là bị mẹ mắng. Những đứa trẻ này bị gọi là “đứa con hư”. Vậy tại sao trong gia đình lại có những đứa trẻ “bị ghét” theo những cách “vô lý” như thế?

Tôi nghĩ khái niệm “những đứa trẻ hư” thật trừu tượng: bị ốm sốt, bị thương do nghịch ngợm, hay bị nhà trường yêu cầu mời phụ huynh đến... Tóm lại, những đứa trẻ gây ra rắc rối, phiền toái cho gia đình đều bị gắn mác “hư”. Nhưng thực tế, chính nhờ những rắc rối phát sinh đó của trẻ mà mối quan hệ trong gia đình càng được thắt chặt. Gia đình tôi cũng vậy. Một lần, khi thấy hai vợ chồng tôi xung khắc, đứa con trai cả đã cố tình cầm gậy bóng chày đánh đứa bé cạnh nhà để chúng tôi lại cùng nhau sang xin lỗi hàng xóm. Nhờ đứa con trai nghịch ngợm mà mối quan hệ của chúng tôi đã gắn bó hơn. Có lẽ, những “đứa con hư” là những đứa trẻ rất nhạy bén khi mối quan hệ gia đình, cha mẹ có “dấu hiệu nguy hiểm”. Vậy nên, những bậc cha mẹ cũng cần phải thấu hiểu sự mệt mỏi của những trẻ luôn bị cho là “hư” trong khi chúng phải gánh vác trọng trách nặng nề này.

Những đứa trẻ tạo cho cha mẹ cảm giác yên tâm được gọi là “đứa con ngoan”. Đúng như bà mẹ trên đã nói: “Tôi hiểu rõ nó như chính bản thân mình”. Đó là những đứa trẻ thường xuyên được cô giáo đánh giá cao ở trường mẫu giáo, làm tốt mọi thứ khi đi học thêm ở các lớp năng khiếu (trà đạo, cắm hoa, thư pháp, âm nhạc, nhảy, múa...). Nhờ làm việc gì cũng được tin tưởng, chúng như thể là một nửa phân thân hoàn hảo của chúng ta vậy. Mỗi khi được các phụ huynh khác khen: “Bé Miho nhà chị chơi piano giỏi, lại được các bạn trong lớp rất yêu quý. Tôi ghen tị với chị lắm đấy”, người mẹ dù vẫn tỏ ra khiêm tốn xã giao: “Ồi có gì đâu mà ghen tị hả chị. Cháu còn phải cố gắng nhiều” nhưng thật ra trong lòng chị vô cùng sung sướng và mãn nguyện.

Thỉnh thoảng tôi có tham gia một số buổi cắm trại mùa hè dành cho trẻ khuyết tật. Hằng năm, chị K thường dẫn cậu con trai bị chậm phát triển trí tuệ của mình đi những mùa hè vừa rồi chị cho cả chị gái của cậu bé cùng tham gia. Đó là

một cô bé học sinh lớp 6 có vẻ lém lỉnh, nhanh nhẹn. Thế nhưng, tôi thấy trong suốt buổi cắm trại, cô bé hoàn toàn không được vui chơi hay tham gia bất cứ một hoạt động nào. Cả ngày cô bé chỉ dành thời gian để chăm sóc cho cậu em trai khuyết tật. Người mẹ có vẻ rất hài lòng. Tôi đã nói với cô bé: “Việc chăm sóc em trai cháu đã có mẹ cháu và tình nguyện viên lo rồi, cháu hãy vui chơi đi chứ”.

Chúng ta thường không mấy để ý nhưng thật sự có rất nhiều vấn đề đáng sợ tiềm ẩn trong mối quan hệ giữa anh chị em trong nhà. Vì thế, cha mẹ cần theo dõi sát sao tâm tư tình cảm của từng đứa con. Trường hợp gia đình của chị K, việc người chị gác lại nhiều niềm vui, sở thích của bản thân đã giúp cô bé hiểu được tâm trạng của người em trai khuyết tật. Do đó, cô bé không đơn thuần chỉ chăm sóc em trai mình ở thời điểm hiện tại mà chắc chắn sẽ vẫn tiếp tục giúp đỡ em trong tương lai.

Những “đứa con ngoan” luôn cố gắng đáp ứng kỳ vọng của mẹ thường thu hút sự chú ý của gia đình bằng những hành động nổi bật của mình. Có thể nói, đây là tuýp ngược lại của những “đứa con hư”, nhưng thực ra trách nhiệm mà cả hai phải gánh vác đều như nhau, đều luôn phải cố gắng lên để hướng ánh mắt của cả gia đình mình. Nói cách khác, chúng đều là những đứa trẻ không hạnh phúc.

ĐỪNG BẮT CON PHẢI ĐÓNG BẤT CỨ VAI NÀO

Một người mẹ dẫn theo ba cậu con trai bước đến góc tư vấn của tôi. Ba đứa trẻ đều khỏe mạnh và người mẹ thật hạnh phúc vì không có gì phải phàn nàn về chúng. Con trai cả là đội trưởng một câu lạc bộ bóng đá, được nhiều bạn bè trong trường yêu mến. Con út thì đam mê chơi nhạc cụ và cũng có khá nhiều bạn bè. Buổi tối, lúc nào cũng thấy cậu bé nói chuyện điện thoại với bạn.

Đối tượng bà mẹ cần tôi tư vấn là cậu con trai thứ hai. Mặc dù cũng tham gia rất nhiều câu lạc bộ nhưng cậu không có bạn. Đến giờ ăn, khi người mẹ gọi: “Các con ơi xuống ăn cơm” nếu con trai cả và út đều thưa to: “Vâng ạ” rồi lao ngay từ tầng 2 xuống thì cậu con trai thứ mãi không chịu xuống ăn cơm. Người mẹ bắt đầu để ý đến sự bất bình thường của cậu bé.

Một gia đình có ba, bốn con thường có một trẻ không có gì nổi trội. Đó là chuyện bình thường. Vấn

để ở chỗ có nhiều trẻ không hẳn là không có điểm gì nổi bật, mà là ít được cha mẹ để mắt tới. Chúng được gọi là “những đứa con bị bỏ quên”. Thường người con ở giữa sẽ là những đứa trẻ phải âm thầm gánh vác vai trò thiết thời này. Những đứa trẻ này khi trưởng thành vẫn mang trong mình một cảm giác nặng nề trong mối quan hệ với anh chị em, có những trường hợp nảy sinh mâu thuẫn, tranh chấp.

Năng lực, sở trường của trẻ được hình thành qua tính cách của trẻ. Nhưng vai trò mà gia đình đang phân cho từng đứa trẻ có thể tạo ra sức ảnh hưởng lớn tới mức thay đổi cả cuộc đời của đứa trẻ đó. Có không ít trường hợp, cha mẹ hành động một cách vô thức mà không biết mình đang vô tình áp đặt vai trò cho trẻ. Vốn dĩ việc tháo lóp mặt nạ đóng vai đó cho trẻ là công việc của cha mẹ, nhưng trong những trường hợp cha mẹ không thể độc lập tài chính hay không ổn định cuộc sống, hoặc người vợ không được chồng hỗ trợ đầy đủ về mặt tinh thần nên lãng quên nhiệm vụ ấy và sống phụ thuộc vào con, để rồi những biệt danh “đứa con hư”, “đứa con ngoan”, “đứa con bị bỏ quên”, “đứa con chín chắn” lần lượt được ra đời.

Khi chưa chín chắn thì bản thân trẻ luôn tin rằng những hành động cư xử như vậy chính là mối quan hệ mẹ - con. Nhưng khi bắt đầu tự lập, chúng sẽ nhận thấy lạ lùng và bất công, dẫn đến việc nảy sinh sự phản kháng và lòng căm ghét mẹ của mình. Mối quan hệ mẹ - con sẽ có nguy cơ bị rạn nứt không thể hàn gắn.

ĐÔI KHI CŨNG CẦN "ĐÀN GÂY TAI TRÀU"

Giữa cha mẹ và con cái xuất hiện sự lạnh nhạt và khoảng cách, khi đó, mối quan hệ cha mẹ - con cái là mối quan hệ không hạnh phúc. Hãy coi việc con cái tìm đến cha mẹ để tâm sự những niềm vui, nỗi buồn, thậm chí phàn nàn hay thể hiện sự bất bình là một việc rất đời bình thường, chứ không phải là một việc phải được chuẩn bị trước. Một người mẹ từng nói: "Làm sao mà coi chuyện con cái đứng trước mặt mình là chuyện đương nhiên được chứ". Khi thử hỏi tại sao lại không thể coi là "đương nhiên" được, tôi nhận ra chính "thể diện" của cha mẹ đang là thứ gây trở ngại, tâm lý "nhượng bộ thì mất hết uy trước mặt

con” đang chi phối mạnh mẽ nhiều bậc phụ huynh. Có lẽ ở đây không chỉ là chuyện không muốn thua con mà những bậc cha mẹ, đặc biệt là người mẹ, đang nuôi dạy con theo chuẩn mực đánh giá của xã hội khi coi việc nuôi dạy con thất bại là lỗi lầm không thể tha thứ được.

Nếu không tạo dựng mối quan hệ “đương nhiên” với con cái thì giữa cha mẹ và con cái mãi mãi vẫn chỉ là sự nguội lạnh của tình cảm và sự kiêu ngạo của thể diện mà thôi. Cả hai bên đều không thể hành động theo suy nghĩ của mình và một hố sâu trong quan hệ cha mẹ - con cái dần hình thành.

Vậy cha mẹ cần phải làm gì để tạo dựng mối quan hệ “đương nhiên” ấy? Cha mẹ cần hiểu rõ về sự phát triển, suy nghĩ của con. Trẻ thường xuyên nói với cha mẹ những câu mang tính phản kháng như: “Để con tự làm”, “Kệ con”, “Không cần bố mẹ phải lo,” nhưng nhiều bậc cha mẹ không hiểu rằng đây chính là cơ hội hoàn hảo để trẻ càng có cơ làm theo ý mình, để rồi cuộc tranh cãi ngày càng gay gắt, sự thấu hiểu lẫn nhau càng trở nên xa vời hơn. Có những bậc cha mẹ lại im lặng, nhịn con chỉ vì

không muốn bị cuốn vào thái độ thách thức, khiêu khích của con. Nhưng làm như vậy chỉ khiến những bất mãn của cha mẹ càng thêm tích tụ và dẫn đến những hậu quả tiêu cực.

Theo tôi, thỉnh thoảng các bậc cha mẹ hãy thử lùi một bước trước con mình. Nhiều người lo lắng nếu “để thua trẻ”, tức là nếu làm một điều gì đó để nhượng bộ trẻ thì trẻ lại được đà lấn tới và sẽ ngày càng tự mãn. Tôi muốn nói với các bạn là “Không sao cả”. Trẻ có thời kỳ rất dị ứng với sự can thiệp của cha mẹ nên luôn tỏ thái độ bất cần: “Cứ để con tự làm” dù có rất nhiều thứ trẻ không thể tự mình làm được. Thỉnh thoảng, hãy cứ để chúng tự làm, để chúng nhận những thất bại. Việc cha mẹ giúp trẻ thoát khỏi những bế tắc khi đó sẽ tạo ra mối quan hệ cha mẹ - con cái “đương nhiên”. Hơn nữa, khi thấy “bố mẹ đã chịu thua mình”, trẻ sẽ có cảm giác tự do vì được thoát ra khỏi vai diễn mình bị áp đặt. Xét về một phương diện nào đó, “chịu thua con” cũng là một nghệ thuật nuôi dạy con.

CON SỐT CÁC LỚP HỌC

Trước đây tôi đã từng mở một lớp học về trò chơi xếp khối Nikitin, một trò chơi giáo dục trí tuệ, tại một tòa nhà trên đường Aoyama của Tokyo. Lớp học này giới thiệu và hướng dẫn về trò chơi xếp những khối vuông nhiều màu sắc Nikitin. Đây là một trò chơi do ông Nikitin, người đề xướng thuyết nuôi dạy con độc đáo của Nga, nghĩ ra. Lớp học chỉ mở trong một năm thôi nhưng tôi đã thu được rất nhiều kinh nghiệm quý báu.

Cùng lúc đó, cơn sốt trường mầm non tư thục và sức nóng của các phương pháp giáo dục sớm ở Tokyo đã khiến một người đang sống ở vùng Osaka như tôi đi hết từ ngạc nhiên này đến ngạc nhiên khác. Không chỉ giới hạn trong phạm vi thủ đô và những vùng lân cận, từ Yokohama đến Saitama xa xôi, nhiều bà mẹ đã tập trung lại với mong muốn tôi sẽ tổ chức thêm những buổi hướng dẫn chơi Nikitin.

Trong số trẻ học xếp khối Nikitin, tôi có ấn tượng rất sâu sắc với một cậu bé. Khi đó, cậu đang theo

một vài lớp học và các khóa nghệ thuật khác, nhưng người mẹ mong muốn bằng mọi giá con phải học xếp khối Nikitin, nên cậu bé đã đến lớp học của tôi. Khi tôi nói với mẹ cậu: “Chị không cần phải cho con theo quá nhiều lớp học như thế”, thì người mẹ đó đã trả lời rất nghiêm túc: “Sống ở Tokyo mà 3 tuổi chưa học như vậy thì tôi sốt ruột lắm”.

Trong khi tôi nói chuyện với người mẹ, cậu bé viết nguệch ngoạc rất nhiều từ tiếng Hán và tiếng Anh lên tấm bảng đen và liên tục nài nỉ chúng tôi nhìn những chữ cậu viết. Sau một hồi không thấy ai để ý đến mình, cậu không ngồi yên và bắt đầu quấy rầy mẹ. Bà mẹ nói rằng ở nhà cậu cũng thường làm như vậy. Tôi nói: “Thay vì nhồi nhét thật nhiều kiến thức vào đầu, chị nên dành cho con một khoảng trống”. Người mẹ cũng công nhận chị đã bắt đầu để ý đến thái độ của con gần đây và kể cho tôi về chuyện con mình thường không giữ được sự bình tĩnh cần có và cách nói chuyện nhiều lúc rất kì lạ. Tôi đã giải thích với chị rằng việc tạo một khe hở trong đầu con trẻ là

rất quan trọng, bởi trẻ sẽ ném vào đó những hình dung và tưởng tượng phong phú, để rồi từ đó phát huy năng lực tưởng tượng và mở rộng kiến thức. Tôi cũng khuyên, việc chỉ cần làm cho con bây giờ không phải là truyền đạt kiến thức, mà là tạo cho con thật nhiều cơ hội để mở rộng tầm mắt và dành thời gian chơi với con nhiều hơn.

Thời gian sau đó, cậu bé đã thay đổi rất nhiều. Cậu đã biết nói ra tâm trạng của mình, hiểu động và tinh nghịch hơn. Một lần nữa, qua câu chuyện của cậu bé, tôi học được thêm về ý nghĩa của đồ chơi và các trò chơi. Đồ chơi là vật tiếp nhận mọi tâm tư và cảm xúc của trẻ. Để trẻ biết thể hiện bản thân mình, việc cha mẹ dành thời gian và tâm huyết để truyền cho con sự tự tin và an tâm tuyệt đối là rất quan trọng. Trẻ sẽ dần hiểu về thế giới rộng lớn quanh mình thông qua tiếp xúc với các trò chơi và giao lưu cảm xúc với các món đồ chơi đó.

Vài tháng sau, cậu bé đã bắt đầu say mê trò chơi xếp hình khối gỗ. Khi nhìn cậu bé chơi, tôi dấy lên

một niềm tin tưởng rằng cậu đang có trong tay những kinh nghiệm quý giá của cuộc đời, đó là thành công (xếp chồng các khối gỗ lên cao) và thất bại (các khối gỗ bị đổ) từ một món đồ chơi.

Không thể nuôi dạy con

NHỮNG ĐỨA TRẺ BỊ TỔN THƯƠNG VÌ GIA ĐÌNH TAN VỠ

Thời gian gần đây, số lượng những cuốn sách viết về chủ đề “Những đứa trẻ bị tổn thương trong gia đình” - những đứa trẻ có thời thơ ấu bị cha mẹ đối xử bạo lực, khi lớn lên trở thành người chồng, người cha sẽ lặp lại những hành động bạo lực ấy với vợ và con mình, ở các nhà sách tăng lên đáng kể.

Vài năm trước, cuốn sách thuộc thể loại phi hư cấu của Mỹ có tên “Chuyên viên phân tích tâm lý FBI” của Nhà xuất bản Hayakawa được rất nhiều người tìm đọc và trở thành đề tài được bàn tán sôi nổi khi đó. Đó là một câu chuyện có thật kể về những tội phạm tình dục xảy ra trong xã hội Mỹ thời hiện đại, trong đó có nhiều vụ việc khiến người ta quá đau đớn để lý giải tại sao cùng là con người với nhau mà lại có thể thực hiện những hành vi tàn nhẫn đến vậy. Các điều tra viên đã phỏng vấn những phạm nhân trong nhà tù, đồng thời theo dõi gia đình và tìm hiểu cách những tên tội phạm đã được nuôi dạy. Kết quả là tất cả những môi trường giáo dục thời thơ ấu

của những tên tội phạm này đều có vấn đề. Nhiều tên được sinh ra và lớn lên trong những gia đình rất bình thường nhưng mối quan hệ trong gia đình ẩn giấu những sự lạnh nhạt đã ảnh hưởng lớn đến quá trình trưởng thành của chúng.

Điều tác giả nhấn mạnh nhiều lần trong cuốn sách là một sự thật: “Những tên tội phạm dã man không phải khi lớn lên mới đột nhiên trở thành những kẻ tàn bạo, gây ra những tội ác ghê tởm mà nguyên nhân sâu xa là thời thơ ấu chúng đã từng phạm những tội kiểu như thế nhưng ở mức độ nhẹ hơn”. Ngoài ra, nhiều tên tội phạm không lớn lên trong những gia đình tan vỡ hay nghèo khổ mà được nuôi dưỡng trong những gia đình có vẻ như hết sức bình thường, năng lực trí tuệ cũng ở mức độ bình thường. Có điều, khi rũ bỏ lớp vỏ bọc được ngụy trang hoàn hảo, ta mới biết chúng đã phải chịu đựng những sự ngược đãi về thể chất và tinh thần lớn đến thế nào từ những mối quan hệ vợ chồng ngày càng xấu đi, từ những ông bố say xỉn tối ngày, từ tình trạng thất nghiệp của cha hay mẹ... Trong nhiều trường hợp, trẻ thường xuyên chìm trong những trận đòn roi của

cha mẹ khi lớn lên sẽ dùng bạo lực với những đứa trẻ khác. Tác giả của cuốn sách trên đi sâu vào phân tích nhiều tên tội phạm từng phải chịu sự ngược đãi nặng nề về mặt tinh thần trong quá khứ. Ví dụ, có bà mẹ đã nhốt đứa trẻ vào một chiếc hộp các tông, bật ti-vi để đầy rối đi làm và khi trở về nhà lập tức cho đứa trẻ ăn rồi đặt ngay vào giường ngủ. Như thế, đứa trẻ này đã lớn lên với một suy nghĩ: sự tồn tại của mình là trở ngại, là “cục nợ” đối với cha mẹ.

Tôi từng được nghe kể, ở nhà trẻ mà tôi hay tới có những bà mẹ đang nuôi con nhưng gần như rũ bỏ trách nhiệm nuôi dạy con của mình.

Buổi sáng, vừa đến nhà trẻ, Yosuke liền chui ngay vào chăn và không thò đầu ra cho đến khi mẹ cậu về. Giáo viên phải gọi rất nhiều lần cậu mới chịu lộ mặt ra, y như chú rùa vậy.

Công việc hằng ngày của Keiko là chạy vòng tròn quanh lớp học, vút đồ chơi và đồ dùng học tập bừa bãi khắp nơi. Các bạn khác chỉ cần chạm nhẹ vào người là cô bé sẽ lập tức đẩy bạn ra và giật tóc

bạn. Dù các cô giáo có nhắc nhở thế nào đi nữa thì cô bé vẫn cứ lặp lại những hành động ấy.

Các cô giáo rất muốn biết sinh hoạt của trẻ khi ở nhà nhưng các bà mẹ hoặc không chịu nói chuyện nghiêm túc hoặc né tránh thẳng thừng: “Thôi đủ rồi (Tôi không muốn nói về chuyện này thêm nữa)”. Chắc chắn, khoảng thời gian ở nhà của Yosuke và Keiko rất nặng nề và khủng khiếp.

Keiko thường xuyên đến lớp muộn. Giáo viên chủ nhiệm đã nhắc nhở mẹ cô bé nhiều lần: “Chị chú ý đừng để bé bị muộn học nhé!” nhưng tình trạng vẫn không cải thiện. Một buổi trước khi đến trường, cô giáo quyết định sẽ đến thăm nhà của Keiko. Và cô đã không giấu được sự ngạc nhiên: “Trong nhà, không biết nói sao bây giờ nhỉ... Như thể họ đang ngủ giữa ngổn ngang đồ đạc và rác rưởi... Dù hơi chật nhưng đó là một căn nhà tập thể bình thường, nhiều gia đình vẫn sắp xếp đồ đạc rất gọn gàng nên tôi không nghĩ nhà của họ chật tới mức không thể bố trí đồ đạc cho ngăn nắp được. Mẹ Keiko từ trên giường vội bước xuống phân bua, khuôn mặt lộ vẻ xấu hổ:

“Hôm qua tôi thức khuya quá...” Hầu như tối nào người mẹ cũng xem ti-vi cho đến khuya và con gái cũng cùng thức với mẹ”.

Cô giáo muốn đưa Keiko đến trường nên vội giục cô bé thay quần áo và lấy cặp sách, lúc đó người mẹ mới lục tìm trong đồng hồ đặc lộn xộn dưới gầm bàn, gầm giường đưa cho con.

Một vấn đề đáng lo ngại ở các nhà trẻ gần đây là những đứa trẻ không biết giữ gìn đồ của mình và cũng không biết dọn dẹp. Với cách mà Keiko được dạy dỗ thì có lẽ vấn đề đó hẳn là sẽ xảy ra. Thực tế cũng có rất nhiều đứa trẻ đang sống một cuộc sống chẳng khác gì Keiko.

Cách những tên tội phạm được dạy dỗ cũng khá giống nhau. “Chúng làm gì cũng bị cha mẹ phớt lờ, không bị quy định hay giới hạn gì về hành động của mình. Dù chúng có phá phách đồ đạc thì cũng không được cha mẹ dạy làm như vậy là không tốt nên ý thức về sự tồn tại của những người khác đang sống xung

quanh chúng rất mờ nhạt. Chúng chỉ có thể nắm bắt mọi thứ khi bản thân là trung tâm”.

Tôi đã từng xem bộ ảnh so sánh “Căn phòng của những đứa trẻ” trong các gia đình sống ở thành phố và nông thôn trên một số đặc san của tạp chí giáo dục trẻ em. Có thể thấy trẻ em ở cả thành thị và nông thôn đều là những “triệu phú đồ chơi”. Chúng có rất nhiều món đồ chơi mà chúng đã không còn hứng thú chơi từ lâu. Tôi cảm nhận được sắc thái đượm buồn trong ý đồ của tác giả thể hiện qua những bức ảnh.

CHA MẸ THẤT THƯỜNG, CON CÁI HOANG MANG

Thật ra, những người mẹ trên đây không hẳn là không quan tâm đến việc nuôi dạy con mình. Họ có chăm sóc, có dạy dỗ con nhưng vì họ hành động tùy hứng nên khiến những đứa trẻ bị bối rối. Tôi từng chứng kiến một bà mẹ buổi sáng đưa con đến trường, sau đó hôn lên má con để chào tạm biệt, nhưng buổi chiều đến đón con, thấy đứa bé cứ nấn ná trong lớp học, xỏ giày chậm, chị đã quát mắng và bỏ con ở cửa rồi đi về luôn. Thấy vậy, cô giáo vội bế đứa trẻ đang gào khóc đuổi theo người mẹ.

Những người mẹ đó mắng hay khen con đều phụ thuộc vào cảm xúc của họ. Họ không quan tâm đến cảm xúc của con mình. Sự thiếu nhất quán trong thái độ đối với con là lỗi phổ biến của nhiều bà mẹ. Nhiều người, do thời thơ ấu chỉ nhận được thứ tình thương yêu không ổn định từ cha mẹ, nên khi lớn lên và trở thành cha mẹ, họ không thể giữ được thái độ nhất quán đối với con mình.

Ngược đãi trẻ em không chỉ là hành vi làm tổn thương trẻ về mặt thể xác mà còn là hành vi khiến trẻ tổn thương về tinh thần. Đó là trường hợp những đứa trẻ không được dạy những điều cơ bản của cuộc sống, thường xuyên bị mẹ mắng chửi như Keiko.

Vậy rốt cuộc tại sao những bà mẹ lại đối xử với con mình như với một gánh nặng như thế?

Chúng ta có thể tìm thấy câu trả lời khi nhìn vào quá khứ của những bà mẹ này, trong đó có thể kể tới một nguyên nhân là chính bản thân những người phụ nữ này hồi nhỏ đều bị cha mẹ đối xử như một gánh nặng. Một người trong số họ nói: “Từ bé tôi đã thấy mình chẳng có ý nghĩa gì đối với bố mẹ”.

Cho dù cha mẹ có đáng ghét thế nào đi nữa thì những đứa trẻ luôn tâm niệm rằng không thể sống nếu không có cha mẹ, nên chúng tự biện minh cho những hành vi sai khiến, mắng mỏ của cha mẹ là do mình chưa ngoan. Nhưng càng khẳng định hành vi của cha mẹ thì những đứa trẻ càng phải phủ định cảm xúc của mình và rơi vào tình thế tiến thoái lưỡng nan. Suy cho cùng chính những bà mẹ ấy là những bà mẹ đáng thương đã tự đánh mất cơ hội khẳng định (tôn trọng) bản thân mình.

Những giáo viên thật sự rất sung sướng khi nghe tin mẹ của Yosuke đã bỏ mặc cậu để đi với một người đàn ông khác. Yosuke tạm thời được bà chăm sóc nhưng sự bất mãn của cậu ngày càng dữ dội và gây ra những phiền muộn cho giáo viên. Có tin đồn rằng không biết rõ cha của Yosuke là ai. Mỗi lần người mẹ có mối quan hệ với người đàn ông mới là mỗi lần Yosuke phải chịu thêm thiệt thòi. Theo bà của Yosuke, bà sinh con gái lúc còn trẻ nên thiếu hiểu biết, thường xuyên đánh con, bỏ mặc con. Bà nói trong ân hận: “Người làm cho nó thành ra như thế chính là tôi nên hiện giờ tôi đang cố gắng chăm

sóc cháu để chuộc lại lỗi lầm năm xưa của mình với con gái”.

Nỗi lòng của mẹ Yosuke và Keiko rất giống với nỗi lòng của nhiều bà mẹ tôi gặp tại buổi nói chuyện về nuôi dạy con. Những vết thương lòng do gia đình gây ra khi bé cứ còn đó âm ỉ, dai dẳng trong họ, để rồi khi có con, họ lại lấy chính con mình ra làm đối tượng để ngược đãi hoặc vứt bỏ trách nhiệm nuôi dạy chúng. Những người phụ nữ này luôn mang trong mình tổn thương lớn: vì không có chỗ đứng trong gia đình, mất đi cái nhìn tích cực với bản thân nên không biết thể hiện mình như thế nào, hay làm thế nào để xây dựng mối quan hệ đúng đắn với người khác. Đánh con chỉ bởi con không làm theo điều mình muốn cũng là vì họ luôn đồng nhất cảm xúc của mình và của con bằng suy nghĩ: “Chắc chắn con tôi sẽ làm được những điều tôi kỳ vọng”. Để rồi khi hành động của con khác với suy nghĩ của mình, sự nóng nảy của họ lại bùng lên.

Sau vài tháng bỏ nhà đi, một hôm mẹ của Yosuke đã lên đến nhà trẻ để gặp con. Chị nhờ các cô giáo của Yosuke giữ bí mật chuyện này với bà của cậu

bé. Nhìn cảnh người mẹ ôm cậu con trai, giáo viên chủ nhiệm của Yosuke cảm thấy thật nhẹ lòng. Được sự cho phép của hiệu trưởng, người mẹ bế cậu con trai đi ra ngoài nhưng vài phút sau chị quay lại, trao con lại cho cô giáo và đi về. Có vẻ như trong khoảng thời gian sống xa con, trong lòng của người mẹ ấy đã nảy sinh tình thương yêu dành cho con, nhưng chị vẫn chưa có đủ tự tin để thể hiện những điều đó với con, thậm chí chỉ một cái ôm xiết chặt chị cũng chưa thể làm được. Không biết người mẹ ấy sẽ sống thế nào nhưng tôi vẫn mong, qua những lần tiếp xúc với con, chị sẽ tạo dựng mối quan hệ nghiêm túc với mọi người và học hỏi những kĩ năng làm mẹ.

NGUYỄN LÝ “GƯƠNG THẦN”

Một người mẹ từng nửa đùa nửa thật: “Con bé này đáng ghét lắm bác sĩ ạ!”, bởi đứa trẻ đó rất nghịch ngợm, hiếu động, không bao giờ chịu ngồi yên khiến lúc nào chị cũng phải xoay như chong chóng. Kể cả khi ngồi ngay trước mặt tôi thì bé Miyo cũng nghịch ngợm từ giấy tờ, tài liệu đến máy tính. Người mẹ quan sát hành động của con và không giữ được bình tĩnh, chị đã quát mắng đứa bé.

Tại buổi nói chuyện về trẻ thời kỳ răng sữa 1- 6 tuổi, tôi bắt gặp những bà mẹ lúc nào cũng như giận dữ với con vì nhịp điệu giữa họ và con luôn chệch nhau. Khi mẹ nóng nảy mất bình tĩnh thì hành động của đứa trẻ nào cũng sẽ càng trở nên dữ dội. Vậy bức tranh mẹ - con đã bị nhảm ở mảnh ghép nào?

Để trẻ thời kỳ này có được cảm giác ổn định trong lòng thì “gương thần” là rất cần thiết. “Gương

thần” là việc phản chiếu hình ảnh của mình trong gương, tức là việc trẻ biết được “bản thân mình là ai”. Giống như sự phản chiếu những cử chỉ và biểu hiện trong gương, trẻ sẽ dần hiểu về bản thân mình qua những người phản chiếu vào chúng (cha mẹ, thầy cô giáo).

Nhiều trẻ tầm 1 - 6 tuổi luôn có suy nghĩ tất cả mọi thứ trong thế giới này đều đang chuyển động quanh một trung tâm là mình. Đây là giai đoạn mà trẻ tin việc gây ồn ào, chạy nhảy, đùa nghịch, đòi hỏi... sẽ diễn ra theo suy nghĩ của chúng nên khả năng phân biệt bản thân mình và người khác chưa đầy đủ. Nhưng nếu có người nuôi dưỡng, dạy dỗ và phản ánh những hành động của chúng như một chiếc gương thì đứa trẻ có thể xác nhận bản thân mình một cách khách quan.

Nguyên nhân của những hành động quyết liệt của Miyo phải chăng là do bé chưa được thực hiện nguyên lý “gương thần” đầy đủ? Người mẹ đã dần dần hướng theo những hành động của con. Chị chơi cùng và nói chuyện với con. Người phụ nữ ấy đang

làm công việc hàn gắn mối quan hệ mẹ con một cách thật bình tĩnh. Tôi đã thấy niềm vui trên khuôn mặt của người mẹ khi chị bị cuốn theo những trò chơi của con mình. Tôi tin, nhờ đó, Miyo cũng sẽ dần lấy lại được sự bình tĩnh.

**Đừng để trẻ làm bạn
với chiếc ti-vi**

NHỮNG ĐỨA TRẺ NGHIỆN TI-VI CÓ TẮM NHÌN KHÔNG ỔN ĐỊNH

Một bà mẹ bế đứa trẻ sơ sinh ngồi xuống trước mặt tôi và bắt đầu nói: “Con tôi khóc đêm thật khủng khiếp”. Khi tôi hỏi: “Cháu khóc nhiều thế cơ à?” thì bà mẹ ấy gật đầu trả lời: “Đúng ạ”, rồi bắt đầu kể về tình trạng khóc đêm của con. Điều làm tôi ngạc nhiên là cách trị khóc đêm của con bằng ti-vi của người mẹ này. Vì cứ tắt ti-vi là đứa trẻ khóc nên người mẹ đã bật ti-vi cho đến khi con chìm vào giấc ngủ. Kiểm tra sự di chuyển của mắt khi mắt hướng theo một vật chuyển động là một trong số những bài kiểm tra sự phát triển của trẻ sơ sinh. Tôi thử bài kiểm tra này với đứa trẻ. Tôi di chuyển từ từ một món đồ chơi phát ra những âm thanh lách cách từ trái sang phải và ngược lại. Bình thường những đứa trẻ sẽ di chuyển mắt theo hướng chuyển động của đồ chơi nhưng đứa trẻ này lại liên tục nhìn trái nhìn phải, không thể nhìn chăm chú vào một điểm, sự chuyển động của đôi mắt cũng lơ đãng, chậm chạp.

Tôi không nghĩ đứa trẻ này có vấn đề về phát triển nhưng biểu hiện không nhìn chăm chú vào một vật mình thích dù nó ở ngay trước mắt cần được lưu tâm. Thị giác rất quan trọng đối với sự phát triển của trẻ sơ sinh nên cần đặc biệt chú ý nếu trẻ liên tục đưa mắt nhìn xung quanh mà không tập trung.

Nghĩ đến những trường hợp người mẹ luôn để ti-vi ở trạng thái đang bật một cách bừa bãi trong phòng trẻ, tôi không thể phủ nhận những ảnh hưởng mà ti-vi gây ra với những trẻ có biểu hiện như trên.

Vì chưa có nghiên cứu rõ ràng về việc ti-vi ảnh hưởng như thế nào đến việc nuôi dạy trẻ nên không thể kết luận một chiều rằng ti-vi chỉ gây ra những ảnh hưởng xấu. Ti-vi không chỉ là vật dụng cần thiết, cung cấp thông tin và văn hóa, vì thế càng không thể đưa ra phán đoán một chiều được. Tuy nhiên, cần kiểm chứng xem ti-vi mang lại cho chúng ta, đặc biệt là trẻ nhỏ, cái gì và cướp đi cái gì.

Năm 1960, các phương tiện thông tin đại chúng xôn xao về việc số lượng hợp đồng truyền hình của

NHK TV (ti-vi đen trắng) phá kỷ lục với con số 100.000 bản. Nhưng chỉ 5 năm sau đó, con số kỷ tích 10 triệu bản đã được công bố. Thời đó, vì nhà tôi không dư dả để mua được một chiếc ti-vi nên tôi thường sang nhà một người bạn xem nhờ. Tôi nhớ lại thời cấp 3, tôi đã trà trộn vào đám đông toàn là người lớn để xem những hình ảnh dũng mãnh của các đô vật chuyên nghiệp được phản chiếu từ các cửa kính trưng bày của các cửa hàng điện tử trong thành phố.

Có rất nhiều lý do khiến ti-vi ăn sâu vào cuộc sống của người Nhật, một trong số đó là việc toàn dân bắt đầu bước đi trên con đường phát triển cao độ cùng với lời kêu gọi của chính sách tăng gấp đôi thu nhập từ chính phủ. Bên cạnh đó, tình trạng tập trung dân số ở các thành phố xảy ra với quy mô lớn tới mức có thể gọi là “di dân” khiến nảy sinh một hình thái gia đình mới mang tên “gia đình hạt nhân” ở những thành phố đó. “Di dân” và “gia đình hạt nhân” đã góp phần lớn trong việc thúc đẩy sự phát triển của Nhật Bản nhưng nó cũng “gieo mầm” cho những mâu thuẫn xã hội nảy sinh ở khắp mọi nơi trong thời hiện đại.

Hình thái cuộc sống dạng thẳng đứng trong các tòa chung cư, cùng không gian cách biệt với hàng xóm bằng những bức tường bê tông khiến ti-vi bước vào cuộc sống của chúng ta như một chiếc hộp thông tin và giải trí giúp hàn gắn trái tim mọi người. Trong bối cảnh phổ cập đột ngột và mạnh mẽ của ti-vi, có thể nhận thấy một sự thực là ti-vi đang nâng đỡ tinh thần cho các gia đình hạt nhân.

KHI TI-VI LÀ BẠN THÂN CỦA TRẺ

Thời xa xưa, những trò chơi của những trẻ em Nhật về cơ bản là chơi ở “bên ngoài”. Trong số những bức bình phong từ thời Muromachi, rất nhiều bức vẽ những đứa trẻ thường dân đang trần truồng bắt côn trùng, ếch hay đang đùa nghịch, trêu chọc cả những con rắn. Trong kí ức của tôi cũng vậy, hễ tôi chơi trong nhà và gây âm ỉ một chút là sẽ bị mắng ngay: “Ồn ào quá, ra ngoài chơi đi”.

Chu kỳ cuộc sống của những đứa trẻ khi vào “bên trong” đã thay đổi rất nhiều. Đó là những ngày chỉ đi đi về về giữa ba đỉnh của một hình tam giác:

Đừng để trẻ làm bạn với chiếc ti vi

nhà - trường học - lớp học thêm theo một lịch trình nghiêm ngặt. Ngoài ra, sự phát triển kinh tế còn kéo theo làn sóng cơ giới hóa trên phạm vi toàn quốc, các thành phố đua nhau xây dựng đường cao tốc, các tòa nhà lớn. Điều đó đồng nghĩa với việc các con ngõ, những bãi đất trống vốn được xem như thế giới vui chơi riêng của trẻ đã không còn nữa. Các thành phố ở các địa phương cũng vậy, những con đường đất đã được bê tông hóa nên những trò chơi như viết chữ, vẽ tranh bằng đinh hay que, gậy cũng biến mất.

Và ti-vi đã bước vào không gian vui chơi của trẻ và trở thành “trò chơi chính” của chúng. Đối tượng đã nhận ra sớm nhất công dụng của những chiếc ti-vi là ngành công nghiệp đồ chơi trẻ em và ngành công nghiệp bánh kẹo. Trước đó, các món đồ chơi và bánh kẹo được bán cho trẻ ở các cửa hàng bình dân nhỏ trong các con ngõ, nhưng những ngành công nghiệp này đã nghiên cứu hiệu quả thần kỳ của quảng cáo trên ti-vi. Bộ phim hoạt hình “Atom - cậu bé tay sắt” được trình chiếu và các món đồ chơi ăn theo phim hoạt hình này bán chạy một cách kinh ngạc. Để thu thập các nhân vật hoạt hình, nhiều đứa trẻ ngày nào cũng lui tới các cửa hàng bánh kẹo.

Không chỉ đối với các doanh nghiệp mà với những đứa trẻ mất đi sân chơi, ti-vi thực sự tiện lợi. Trước đây, các trò chơi tập thể trong các con ngõ, trên những cánh đồng hay những khoảnh đất trống rất thịnh hành nhưng ngày nay, những đứa trẻ với lịch học kín mít và thời gian nghỉ ngơi ít ỏi dần cảm thấy phiền phức khi chơi cùng bạn bè. Bởi vì trò chơi tập thể cần sự gắn kết và nhường nhịn lẫn nhau, nên những hành động tự ý của chỉ riêng một cá nhân, sự cố chấp, ngang bướng không được chấp nhận và không phải trẻ cứ thích là rút lui được. Nhưng ti-vi không cần đến lễ nghĩa hay gắn kết thừa thãi, thích thì bật lên xem, rồi tự do chuyển các kênh mình thích, lúc chán tắt đi là xong.

NHỮNG ẢNH HƯỞNG CỦA TI-VI ĐÃ ĐƯỢC CÔNG NHẬN Ở MỸ

Khi thảo luận về đề tài trẻ em và ti-vi, Mỹ là quốc gia thường được lấy làm dẫn chứng. Những ảnh hưởng của ti-vi tới trẻ em được thảo luận từ rất nhiều góc độ khác nhau, đôi khi xuất hiện cả những mối e ngại. Ở

Đừng để trẻ làm bạn với chiếc ti vi

Nhật Bản vài năm trước, cuốn sách “Đừng biến ti-vi thành người trông trẻ” được khá nhiều nhà giáo dục và các phụ huynh tìm đọc. Giống như ở Mỹ, những đứa trẻ nghiện ti-vi là một vấn đề xã hội nhức nhối ở Nhật Bản. Đặc biệt, nội dung cuốn sách đó hướng tới sự phát triển não của những trẻ ở thời kỳ bú mẹ (nhũ nhi) và cảnh báo những nguy cơ từ việc trẻ ngồi trước ti-vi trong thời gian dài.

Khi trẻ bắt đầu xem ti-vi, ở khoảng thời gian 20 phút đầu tiên, sóng beta, loại sóng có tần số từ 12 đến 30 Hz, hoạt động mạnh trong não nên hoạt động tinh thần của trẻ sẽ nhận được những kích thích tích cực. Tuy nhiên, nếu tiếp tục xem nhiều hơn khoảng thời gian này, sóng alpha sẽ bắt đầu xuất hiện và hoạt động của não sẽ dần trở nên tiêu cực. Cho dù trẻ vẫn đang xem ti-vi nhưng phản ứng của bộ não lúc này đã không còn linh hoạt nữa. Trạng thái lơ đãng này tiếp tục kéo dài hàng ngày khiến số lượng những trẻ không chịu suy nghĩ ngày càng tăng lên.

Để cập tới vấn đề “mối liên hệ giữa ti-vi và những vấn đề phát triển của trẻ” đầu tiên ở Mỹ chính là những giáo viên nhà trẻ, mầm non đã từng tiếp

xúc với nhiều đứa trẻ nghiện ti-vi. Trong các lớp học, sự ồn ào của những đứa trẻ luôn đưa trí tưởng tượng đi quá xa đang trở thành vấn đề, những đứa trẻ không thể lắng nghe cô giáo nói ngày càng tăng lên. Sự ảm ỉ, mất trật tự của những đứa trẻ trong các lớp học không chỉ có ở Mỹ mà ở Nhật cũng tương tự.

Nguyên nhân khiến năng lực nghe của những đứa trẻ “bị ti-vi cướp đi” được suy luận từ việc bộ não non nớt của trẻ không thể tiêu hóa hết những kích thích mạnh của ti-vi. Những đứa trẻ xem ti-vi đến tận đêm khuya sẽ mang những kích thích chưa tiêu hóa được tích trữ trong bộ não đến lớp học vào sáng hôm sau và sẽ được tái hiện trong trò chơi đánh trận giả trên lớp học.

Tóm lại, ti-vi nguy hiểm ở chỗ nào? Vấn đề với não khi xem ti-vi hàng giờ liền đã được trình bày ở trên, nhưng còn một mối nguy hiểm cho bộ não của trẻ có thể nghĩ tới, đó là một kiểu kích thích đặc trưng của ti-vi.

Để gây ấn tượng hiệu quả với người xem, những thủ thuật như đột nhiên tăng âm lượng, màn hình

sáng lên, hay phóng to thu nhỏ... được sử dụng triệt để. Những thủ thuật này sẽ làm cho thị giác và thính giác của người xem bị chuyển hướng, chúng tạo ra những ấn tượng và kích thích có hiệu quả nhưng khi bị những kích thích này tấn công thì não sẽ sinh ra phản ứng tự vệ, hay nói cách khác là trong não sẽ đột ngột xuất hiện trạng thái căng thẳng. Khi phản ứng tự vệ và trạng thái căng thẳng xuất hiện, chỉ cần di chuyển cơ thể hay chạy nhảy vòng quanh là sẽ làm dịu những kích thích ấy, nhưng những đứa trẻ lại luôn bị người lớn ra điều kiện khi xem ti-vi: “Phải ngồi yên xem ti-vi”. Nếu những kích thích mạnh đến độ ạt mà cứ ngồi yên một chỗ xem ti-vi thì chẳng mấy chốc người xem sẽ không thể phản ứng với những kích thích, cũng như không thể kiểm soát được những kích thích nữa. Tôi nghĩ, nguyên nhân của sự ồn ào và hiếu động thái quá của những đứa trẻ nằm ở chính những kích thích này.

Như vậy, khó có thể khẳng định những ảnh hưởng của ti-vi đến cuộc sống gia đình nói chung và những đứa trẻ nói riêng là tốt hay xấu. Nhưng chắc chắn ở thời đại này, chúng ta khó có thể sống

thiếu ti-vi. Chưa thể biết tương lai, chiếc ti-vi sẽ chiếm vị trí như thế nào trong cuộc sống nhưng ở thời đại internet với nhiều kênh thông tin như hiện nay thì cha mẹ hãy trang bị cho trẻ khả năng biết lựa chọn một cách hiệu quả những thông tin cần thiết cho bản thân.

TRẺ EM VÀ VĂN HÓA XEM TI-VI

Ở thế hệ của tôi, thứ giúp chúng tôi bắt đầu làm quen và yêu thích truyền hình là những bộ phim chiếu rạp. Tôi vẫn nhớ mình đã hâm mộ và hòa mình vào những nhân vật anh hùng trong phim như thế nào, dù vẫn cảm nhận được ranh giới giữa hiện thực và thế giới tưởng tượng trong những bộ phim viễn tưởng. Tình cờ tôi bắt gặp một nội dung khá táo bạo trong cuốn sách “Video game và những hàn gắn tâm hồn” (Tác giả Kayama Rika, Nhà xuất bản Iwanami). Tác giả đã đưa ra gợi ý liệu chúng ta có nên một lần tự hỏi mình về ý nghĩa tích cực mà những chiếc ti-vi, video game và máy tính đã mang tới cho cuộc sống của chúng ta hay không. Đó là câu chuyện của một bác sĩ chuyên

khoa tâm thần kể về chàng thanh niên bị mắc chứng bệnh tâm thần phân liệt.

Bắt đầu bị mắc chứng tâm thần phân liệt từ khi học cấp 3, chàng thanh niên sống cuộc sống trong bệnh viện từ năm 20 tuổi cho đến nay đã hơn 15 năm, cậu ta không chịu nói chuyện với những người khác, cả ngày chỉ đi đi lại lại ở hành lang bệnh viện rồi đứng nép ở một góc sảnh nhìn màn hình ti-vi. Cậu không định hình được bản thân mình định làm gì, muốn làm gì. Ngay cả khi mẹ đến thăm, cậu cũng không hề thay đổi biểu cảm trên khuôn mặt. Bác sĩ tìm hiểu và biết cậu từng yêu thích bộ phim hoạt hình “Lupin Đệ tam” và rất say mê game “Kẻ xâm lược không gian” nên đã thử bắt chuyện với cậu về những chủ đề này. Dù đã khơi gợi cậu bằng những câu hỏi: “Lupin trông thật ngầu đúng không?” và “Khi chơi kẻ xâm lược cháu thấy mình trở nên dũng cảm hơn đúng không?” nhưng cậu chỉ đáp lại: “Không!” Rồi một hôm, cậu bỗng thì thầm trả lời: “Cháu cảm thấy rất tuyệt khi xem Lupin. Tuyệt từ màu sắc đến âm thanh. “Kẻ xâm lược” âm thanh cũng rất tốt, cháu nghe được cả những chuyển động rất nhỏ. Màn hình màu sắc khá đẹp”.

Bác sĩ tiếp tục hỏi thêm: “Thế những phim hoạt hình và game khác thì sao?”, sau một hồi im lặng, cậu đã trả lời: “Băng dính, đất sét, biến thành đá”. Dù không thể giải thích ý nghĩa của những từ đó nhưng bác sĩ phân tích, có lẽ cậu đang cảm thấy ngột thở với những tình tiết “ảo” trong các bộ phim và game.

Hiện tại, chiếc ti-vi trong gia đình tôi là một vật hiển nhiên giống chiếc bàn ăn hay tủ đựng đồ. Có lẽ nó không chỉ là một vật vô tri vô giác khi còn làm nhiệm vụ nâng đỡ về mặt tinh thần và đi sâu vào cảm xúc của gia đình. Bản thân tôi khi bắt đầu viết về những ảnh hưởng của chiếc ti-vi đối với trẻ cũng chợt nhận ra sự thật chúng ta đã không thể chạy trốn khỏi những ảnh hưởng của ti-vi nữa rồi. Khi đó tôi cảm thấy mình cần thêm thời gian để suy nghĩ thật kỹ, vì những ảnh hưởng mang tính tinh thần mà ti-vi mang lại không chỉ đơn giản là chuyện tốt hay xấu, mà nó còn chứa đựng một quan điểm về giá trị mới mẻ.

TÁC DỤNG CỦA PHƯƠNG PHÁP ENCOURING

Gần đây, số lượng những buổi nói chuyện về chủ đề “Con chậm nói” tăng lên đáng kể. Có nhiều người

đã thanh minh: “Khi đưa con đến khám ở các trung tâm y tế, các bác sĩ đã kết luận là nó chậm nói”, nhưng cũng không ít bà mẹ thừa nhận: “Khi bác sĩ nói thế, tôi mới để ý đến vấn đề của con mình”.

Tất nhiên, có những trường hợp các vấn đề phát triển của trẻ, chẳng hạn khuynh hướng tự kỷ hay chậm phát triển trí tuệ, là nguyên nhân dẫn đến sự chậm nói của trẻ, nhưng rất nhiều ý kiến đưa ra trong buổi nói chuyện hôm đó lại cho thấy nguyên nhân chính là từ mối quan hệ mẹ - con. Mặc dù rất yêu thương con nhưng chính những sai lầm của người mẹ như “con khóc là cho bú ngay”, “con cứ quấy khóc là cho bú hoặc cho uống các loại nước ngọt”, chiều chuộng, thỏa hiệp... đã khiến mối quan hệ giữa mẹ và con dần trở nên mờ nhạt, xa cách. Chính điều này sẽ gây ra những trở ngại lớn trong vấn đề biểu đạt ngôn ngữ của trẻ.

Chị Y tâm sự với tôi, chị sinh con khi đã lớn tuổi nên chị nâng niu và chăm sóc con rất cẩn thận. Con chị là một đứa bé rất ngoan ngoãn nên chị

không mất nhiều thời gian để cho con uống sữa hay thay bím. Khi thấy những bà mẹ trẻ khác than phiền về chuyện con khóc đêm không ngủ ngon được, chị rất vui vì thấy mình nuôi con thật nhàn. Nhưng một lần đến khám ở trung tâm y tế, chị đã rất bất ngờ khi bác sĩ kết luận con mình chậm nói. “Tại sao một đứa bé ngoan ngoãn dễ nuôi như thế mà lại...”

Lời khuyên tôi dành cho những mẹ có con chậm nói là khi trẻ phát ra bất cứ âm nào, dù hoàn toàn vô nghĩa đi chăng nữa, hãy lập tức đáp lại trẻ bằng cách nhắc lại y nguyên âm hoặc từ mà trẻ đã phát ra. Đây là phương pháp Encoring (tiếng vọng) rất hữu hiệu trong việc khơi gợi hứng thú của trẻ đối với ngôn ngữ. Những bà mẹ hay ngại ngừng, xấu hổ khi trò chuyện với đứa con chưa biết nói của mình hãy nhớ rằng: ngôn ngữ không phải là thứ tự nhiên có thể lĩnh hội được, trẻ sẽ quan tâm đến giọng nói, cử chỉ điệu bộ của cha mẹ và những người chăm sóc chúng

rồi lấy đó làm chuẩn để bắt đầu tập nói. Vì thế, nếu cha mẹ ít nói hoặc ít quan tâm đến con, đứa trẻ sẽ tự đánh mất can đảm để nói chuyện với mọi người.

Con đường nuôi dạy con

NUÔI DẠY CON VÌ AI?

Cụm từ “nuôi dạy con” được tôi sử dụng từ đầu cuốn sách đến giờ không được công nhận là một từ chuyên ngành. Các trường đại học đã có những tiết học về “Lý thuyết gia đình”, “Tâm lý học trẻ em”, “Nghiên cứu sự phát triển của trẻ”, “Lý thuyết văn hóa trẻ em” nhưng “Nghiên cứu phương pháp nuôi dạy con” thì chưa.

Ngay cả lĩnh vực đồ chơi cho trẻ mà tôi đang quan tâm cũng chưa có bất cứ đề tài nghiên cứu nào mang tên “Nghiên cứu đồ chơi trẻ em” cả. Nguyên nhân đầu tiên có thể kể đến là sự tồn tại của tư tưởng “nuôi dạy con là công việc hằng ngày của các bậc cha mẹ” nên gần như mọi người không nghĩ đến chuyện kỳ công nghiên cứu nó như một môn học; nguyên nhân thứ hai là khó để định nghĩa rõ ràng “nuôi dạy con” là gì. Khi lắng nghe những tâm sự của các mẹ, tôi nhận thấy có những người chỉ quan tâm đến vấn đề đi tiểu của trẻ nên rất thoải mái với những trò đùa nghịch ngợm của chúng; có người chỉ lo lắng chuyện con mình biếng ăn, còn việc tè dầm với họ là chuyện

hoàn toàn bình thường, không có gì đáng lo ngại cả. Nuôi dạy con cần được đặt trong hoàn cảnh của từng trẻ, hơn nữa vì nó là vấn đề đặc biệt, mang tính cá nhân nên gần như không thể tự ý tạo ra một định nghĩa chung được.

Có giả thuyết cho rằng cụm từ “nuôi dạy con” bắt đầu được sử dụng từ khoảng thời kỳ Edo. Những người nông dân dưới chế độ Mạc Phủ thời đó phải chịu đựng cuộc sống vô cùng khổ cực. Bi thảm hơn, những người phụ nữ mang bầu phải chịu những tổn thương nặng nề: họ bị khống chế sinh con hoặc buộc phải giết chết đứa con mình vừa đẻ ra nếu những người xung quanh không đồng ý với sự tồn tại của đứa bé. Việc số lượng trẻ em bị giảm đi do hủ tục đáng sợ này có lẽ là nguyên nhân làm lung lay nền kinh tế phụ thuộc rất nhiều vào nông nghiệp. Vì thế, Mạc Phủ bắt đầu khuyến khích người dân sinh con và một trong số những biện pháp khuyến khích đó là tuyên truyền, giải thích tầm quan trọng của việc cha mẹ nuôi dạy con cái (tư tưởng Nho giáo).

Ngày nay, chính phủ Nhật Bản tuyên bố cần tăng số lượng trẻ em để đối phó với nguy cơ già hóa dân

số: số lượng người già ở Nhật rất lớn trong khi nhiều phụ nữ lại không nghĩ tới việc sinh con. Chính gánh nặng tinh thần của việc nuôi dạy con là một trong những nguyên nhân của tình trạng này. Khi lắng nghe những phiền muộn của các bà mẹ, không ít lần tôi cảm thấy sự nguy hiểm đáng sợ trong một số mối quan hệ cha mẹ - con cái. Làm thế nào để tạo dựng được mối quan hệ khiến cha mẹ có thể cảm nhận được niềm vui khi thấy con lớn lên trong sự thú vị của việc “nuôi dạy con”. Câu hỏi hóc búa này đang từng ngày thôi thúc tôi đi tìm câu trả lời.

CÁCH NUÔI DẠY CON “GIA TRUYỀN”

Trường trung học cơ sở S, nơi diễn ra nhiều cảnh bạo lực học đường, vừa có vụ một học sinh lớp 9 tên K bị cảnh sát bắt. Đặc trưng hành vi bạo lực của cậu ta là phá hoại của công: ngày nào cũng đập vỡ kính cửa sổ, liên tục có những hành vi xung đột quyết liệt với các thầy cô trong trường. Một điều kỳ lạ là cậu không hề mâu thuẫn, xung đột hay đánh lộn với bạn bè mà chỉ với các thầy cô giáo. Thầy giáo chủ nhiệm của K là một giáo viên rất nhiệt tình, sáng nào cũng đến

nhà đón K đi học. Nhưng cứ đến trường là K liên tục lặp lại những hành vi phá hoại, bạo lực nói trên. Khi được hỏi: “Tại sao thầy lại kiên trì đến đón một học sinh như thế?”, thầy chủ nhiệm của K nói: “Để cậu ấy ở nhà còn nguy hiểm hơn”. Lúc đó, tôi chưa thực sự hiểu rõ ý của thầy nhưng tôi mơ hồ cảm nhận được vấn đề nằm ở phía gia đình của K.

Một lần tình cờ tôi đã gặp mẹ của K. Người phụ nữ ấy không hề biết chuyện con trai cả của mình bị cảnh sát bắt giữ cho đến khi chị trao đổi với nhà trường về vấn đề của một đứa con khác. Hiện chị đang gửi đứa con thứ tư của mình ở nhà trẻ này. Đứa bé này cứ đặt xuống giường là uốn cong người và gào khóc nên các cô giáo phải bế cả ngày. Khi hỏi tình hình ở nhà của cháu thế nào thì chị cho biết đang nuôi con theo cách con khóc thì cho bú, con khóc là bế. Chị nói: “Thấy nó khóc thương quá nên tôi phải bế lên”. Dù đã vô tình hình thành cho con tật xấu nhưng chị vẫn bảo vệ cách làm của mình: “Tôi cũng mong phía nhà trường làm như vậy giúp tôi”. Chị cũng tâm

sự vì thấy con mình quá đáng yêu nên không thể làm khác được. Những tưởng yêu con như vậy thì chị sẽ chăm sóc rất kỹ con mình nhưng các cô lại thường phàn nàn về những thói quen của người mẹ này: gửi trẻ muộn, nửa đêm còn đánh thức con dậy để đến nhà hàng.

Khi tôi khuyên: “Cứ con khóc thì cho bú chưa hẳn là tốt đâu”, chị trả lời ngay: “Vì 3 đứa lớn nhà tôi đã phải chịu nhiều thiệt thòi rồi”. Chị kể đã sinh đứa con đầu lòng K lúc 19 tuổi và tự mình nuôi con trong vài năm. Sau đó, chị gửi mẹ (bà ngoại) nuôi hộ và gần như đã bỏ nhà đi. Rồi chị tiếp tục sinh hai đứa con nữa với hai người đàn ông khác nhau. Chị thân thiết với những người đàn ông rồi sống chung với họ nhưng cuộc sống ấy không kéo dài được bao lâu. Chị lại dẫn hai con về nhà mẹ đẻ. Bà ngoại lại một lần nữa gánh vác trách nhiệm nuôi con hộ chị. Trong bức ảnh hồi còn trẻ chị đưa cho tôi xem, tôi nhận ra một cô gái có khuôn mặt khá dữ dằn với cặp lông mày xệch và mái tóc nhuộm màu nâu nhạt đang thịnh hành thời đó. Qua câu chuyện được kể không chỉ

tiết của chị, tôi được biết thêm chị không hề yêu cha mình, và mẹ của chị cũng mất niềm tin với chồng nên đã vài lần bỏ nhà ra đi. Khi đó, chị đã được người bác họ nuôi nấng.

Qua câu chuyện của người phụ nữ này, có thể thấy cha của chị là người hiền lành, chăm chỉ nhưng thường xuyên gặp rắc rối về tiền bạc. Mỗi lần như thế, ông lại uống rượu say rồi về nhà la lối om sòm. Người đàn ông này trầm tính, gần như không nói chuyện với ai nên mọi người xung quanh chẳng bao giờ nghĩ ông lại uống rượu say rồi về nhà trút giận vào vợ con như vậy. Chị tâm sự cha mình làm việc chăm chỉ nhưng thường xuyên không giữ lời hứa, nhút nhát và khá dễ dãi. Mẹ của chị bắt đầu ngoại tình với một người đàn ông khác như một cách để chạy trốn khỏi chồng. Bà bỏ mặc con cái và thường xuyên bỏ nhà đi.

Mẹ của K lúc đó là một cô gái thích nổi loạn, thù lĩnh của một nhóm thanh niên ăn chơi phá phách nhưng khi về nhà lại là đứa con đóng vai trò người

trung gian hòa giải mối quan hệ của cha mẹ. Ngay cả khi mẹ bỏ nhà đi một thời gian, chị vẫn thay mẹ chăm sóc bố và em gái.

Người phụ nữ ấy đã không được nuôi dạy trong một gia đình bình thường. Chị đã lớn lên trong một “gia đình chưa hoàn thiện chức năng”. Những đứa trẻ được nuôi dạy như vậy khi lớn lên và lập gia đình sẽ có khuynh hướng nuôi dạy con như cách mình đã được nuôi dạy. Chị đã sinh ra bốn người con với bốn người đàn ông khác nhau đều là những người nhút nhát, quan hệ xã hội kém. Rốt cuộc, chị lại chọn những người đàn ông giống hệt cha mình làm người bạn đời, để rồi phải chăm sóc họ như đã chăm sóc người cha năm xưa thay mẹ.

Cuộc sống gia đình thời thơ ấu của người phụ nữ này rõ ràng không lấy gì làm vui vẻ cả, nhưng tại sao chị lại lặp lại cuộc sống ấy với những đứa con của mình? Tôi cũng từng gặp nhiều bà mẹ khác đang nuôi dạy con giống như vậy. Họ vẫn luôn băn khoăn làm thế nào để xóa bỏ những cách nuôi dạy con “gia truyền” đó. Câu hỏi họ đặt ra thật khó trả lời.

Gần đây, khái niệm về “người lớn có tuổi thơ bị bạo hành” (adult children) sinh ra trong những gia đình tan vỡ ở Mỹ đang được nhiều người quan tâm. “Người lớn có tuổi thơ bị bạo hành” ám chỉ những đứa trẻ được nuôi dạy bởi những ông bố hay bà mẹ mắc chứng nghiện rượu, rồi khi lớn lên, lập gia đình, họ sẽ áp dụng nguyên si cách mình được dạy dỗ đối với con cái. Những đứa trẻ được nuôi dạy theo cách này thường không cảm thấy an toàn khi bộc lộ bản thân theo những gì mình nghĩ ngay chính trong ngôi nhà của mình bởi những căng thẳng diễn ra thường nhật.

CON CHÍNH LÀ NGƯỜI CỨU RỒI

Nhiều người cha được mọi người xung quanh đánh giá là hiền lành nhưng thực chất thường xuyên có những hành vi bạo lực với vợ con, hơn nữa còn che giấu sự bạo lực ấy một cách rất khéo léo. Con cái của những người này không những không thể thoải mái bộc lộ con người mình mà còn tự đánh giá thấp bản thân và mất đi niềm tin vào cuộc sống. Chính

vì không thể chạy trốn nên chúng âm thầm chịu đựng cuộc sống trong một gia đình “không bình thường” và lừa dối chính mình bằng việc chăm sóc cho chính người cha bạo lực, như trường hợp của người phụ nữ trên. Đương nhiên, những chịu đựng, lừa dối đó sẽ chỉ tích tụ thêm những trống rỗng trong lòng trẻ và đánh mất đi sự tích cực của trẻ đối với những mối quan hệ giữa người và người, cũng như niềm hứng thú khi làm một việc gì đó. Người phụ nữ nói trên đã khóa lấp sự trống trải trong lòng mình bằng cuộc sống tạm bợ với những người đàn ông, rồi sinh và nuôi con như một cách để trốn tránh họ.

Nếu cứ tiếp tục như vậy, cuộc đời chị rồi sẽ như một cánh cửa đóng sập không lối ra. Tuy nhiên, hiện tại, mặc dù mới chỉ le lói nhưng người phụ nữ ấy đã nhìn thấy lối ra cho cuộc đời mình. Nhờ những trao đổi với giáo viên của con, chị đã bắt đầu thấy được niềm vui từ việc nuôi dạy con. Giáo viên chủ nhiệm đã mỉm cười khi nói với tôi rằng trong tờ thông báo các hoạt động của nhà trường, cô đều viết thêm một dòng gửi riêng chị: “Hãy coi trọng việc thực hiện những hoạt động này nhé!”. Những suy nghĩ về con

đã bắt đầu tràn ngập trong tâm trí của người phụ nữ này, có lẽ là chị đã hiểu ra qua sự tiếp xúc với con hằng ngày.

Hiện giờ, nụ cười hồn nhiên của những đứa con như đang bù đắp cho chị những cảm giác trống rỗng khi lớn lên trong một gia đình không hạnh phúc. Tôi rất mong con người thật sự đang ẩn sau vẻ ngoài có vẻ dữ dằn của chị sẽ được đánh thức bởi những đứa con của mình.

VÌ HƯ NÊN BỊ ĐÁNH

Có một bà mẹ đã tâm sự với tôi: “Hể tôi mắng nặng lời một chút là con tôi lại giả vờ nôn ọe. Lúc đó, nếu tôi cứ tiếp tục mắng thì nó sẽ nôn hết những gì đã ăn. Mọi việc diễn ra đúng như mong muốn của nó vậy”.

Khi bị cha mẹ đánh hoặc lớn tiếng mắng mỏ, trẻ thường khóc to, nôn ọe, thậm chí có trẻ còn lăn ra ngủ. Trạng thái này lặp lại nhiều lần sẽ sinh ra một

loại bệnh có tên là “tự trúng độc”. Trẻ sẽ biểu hiện sự bất thường về mặt sinh lý như một cách để chạy trốn khỏi con người mình. Khi trẻ ở thời kỳ răng sữa 1-6 tuổi bị cha mẹ mắng hoặc đánh, cho dù những hành vi đánh mắng ấy là do tâm trạng không tốt hay rối loạn về mặt cảm xúc của cha mẹ, trẻ cũng không nghĩ đó là do cha mẹ sai. Sống phụ thuộc vào cha mẹ nên trẻ gần như không có cảm giác phủ nhận cha mẹ, thậm chí còn luôn thừa nhận hành vi của cha mẹ. Trẻ tự nhủ: “Mình bị đánh là do mình hư”. Mỗi khi bị mắng hoặc bị đánh, sự tự phủ nhận bản thân diễn ra bên trong đứa trẻ nhưng vì không thấy thuyết phục về mặt tình cảm nên những giận dữ tận sâu trong lòng trẻ chuyển hóa thành những phản ứng với cơ thể như nôn ọe hay ngủ.

Nếu sự tự phủ nhận diễn ra liên tục từ nhỏ, trẻ không chỉ dần mất đi sự tự tin với bản thân mà còn có khuynh hướng phủ nhận tâm trạng và cảm xúc của người khác. Tôi đã thấy trong môi trường tập thể như nhà trẻ, trường học, có nhiều bé không thể thể hiện bản thân hay hợp tác với bạn bè một cách nghiêm túc. Nguyên nhân là do bé đã mất đi sự tự tin đối với chính bản thân.

“Tôi hiểu những điều bác sĩ nói, nhưng khi nghe tiếng khóc của con hay thấy con nôn ọe, tôi lại không thể kiềm chế được và đánh con”.

Khi thử nhìn lại cách mình được nuôi dạy hồi nhỏ, người phụ nữ này hiểu mình đang lặp lại vòng luẩn quẩn của mình ngày xưa: bị bố mẹ đánh, khóc, nôn. Những kí ức ấu thơ đã chôn sâu trong đáy lòng không muốn nhớ đến ấy vô tình được tái hiện bởi hành động của con, chị dường như không thể chịu đựng được và đã đánh con.

Để tránh lặp lại những kinh nghiệm không mấy tốt đẹp với con mình, chúng ta hãy thẳng thắn đối diện với quá khứ dù quá khứ đó có đáng buồn đi chăng nữa.

 Lời kết

Những vấn đề giữa cha mẹ - con cái mà tôi đã gặp ở các buổi nói chuyện về nuôi dạy trẻ là ví dụ thực tế cho thấy cha mẹ đang cố chèo lái cuộc đời con cái theo ý mình; hệ quả của việc này là nhiều đứa trẻ bị cuốn theo cách sống của cha mẹ. Tôi thấy có những gia đình, trung tâm là cha mẹ chứ không phải con cái và những đứa trẻ luôn sửa chữa những sai lầm của mình trong quá trình trưởng thành bằng năng lực và cách nghĩ của cha mẹ chúng. Một trường hợp tôi gặp gần đây là người mẹ bị mắc chứng tâm thần phân liệt kéo dài, chính bản thân chị cũng đang chịu nhiều đau đớn do vợ chồng cãi nhau, gia đình bất hòa dẫn đến ly hôn. Nhìn chị bế đứa con trong lòng với nét mặt vô cảm, tôi thấy lòng mình nhức nhối.

Trong cuộc sống hiện đại ngày nay, tình trạng những cặp vợ chồng trẻ có thai trước khi kết hôn và những cuộc ly hôn đang gia tăng một cách chóng mặt. Điều đó khiến các bậc cha mẹ đẩy những mất mát và sự bất lực ấy cho chính những đứa con của mình. Các hành vi ngược đãi trẻ em được đề cập gần như hằng ngày trên các phương tiện thông tin đại chúng. Qua những buổi nói chuyện với các bà mẹ, tôi chưa xót nhận ra một điều: có rất nhiều vấn đề đã vượt quá giới hạn tôi có thể tư vấn được cho họ.

Thoạt nhìn, có vẻ như nguyên nhân của những vấn đề nuôi dạy con là kinh tế hay những mâu thuẫn vợ chồng. Nhưng căn nguyên gốc rễ lại là bản thân người mẹ chưa tìm thấy được con người thật của chính mình. Đặc biệt, tôi cũng thường xuyên được lắng nghe những tâm sự thật lòng của những bà mẹ đã từng giữ các vị trí cao ở nơi làm việc trước khi lập gia đình: “Sau khi sinh, con cái đã ngốn hết thời gian của tôi”. Đáng buồn hơn là trong khi chưa thể tìm lại được giá trị của chính bản thân mình, họ lại không chịu công nhận giá trị của con để đến gần con hơn.

Tôi xin được gửi lời cảm ơn sâu sắc tới giám đốc Nhà xuất bản Octave, Minoru Mitsumoto và biên tập viên Ako Kagetsu đã dày công để cuốn sách của tôi được tái bản thêm một lần nữa. Hi vọng cuốn sách có thể đến tay nhiều độc giả hơn.

Mùa hè năm 2005,

Tadashi Tsujii

Thái Hà Books trân trọng cảm ơn mọi ý kiến đóng góp của độc giả.

Mọi thông tin xin gửi về:

- Góp ý về biên tập: publication@thaihabooks.com
- Góp ý về bản quyền: copyright@thaihabooks.com
- Tư vấn dịch vụ xuất bản: dichvuxuatban@thaihabooks.com

THAI HABOOKS
Phụng sự để dân đầu

Công ty Cổ phần Sách Thái Hà

Trụ sở chính: 119 C5 Tô Hiệu -

Nghĩa Tân - Cầu Giấy - Hà Nội

Tel: (04) 3793 0480; Fax: (04) 6287 3238

VP-TPHCM: 533/9 Huỳnh Văn Bánh - P. 14 - Q. Phú Nhuận

Tel: (08) 6276 1719; Fax: (08) 3991 3276

Website: www.thaihabooks.com

Nhà sách Thái Hà

119 C5 Tô Hiệu - Nghĩa Tân - Cầu Giấy - Hà Nội

Tel: (04) 6281 3638

Website: www.nhasachthaiha.vn

SÁCH CÙNG BỘ

Con là của bầu

“ Có hai trường phái mà các ông bố, bà mẹ thường áp dụng khi gặp những hiện tượng như chán ăn hay không nghe lời của con cái: một là cứng nung, chiều theo mọi đòi hỏi của con, hai là trách mắng, thậm chí đánh trẻ. Ai cũng hiểu cả hai cách trên đều không đúng nhưng sức ép từ cuộc sống khiến chúng ta không tránh khỏi những giây phút không kiềm chế được bản thân và quên đi rằng CON LÀ CỦA BẦU. Cuốn sách này sẽ giúp các bậc cha mẹ vừa trân trọng món quà quý giá mà cuộc sống ban tặng, những đứa con thân yêu, vừa tìm được sự cân bằng và niềm vui trong quá trình nuôi dạy con lâu dài.

”

SÁCH THÁI HÀ

Giá: 43.000đ